

EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
OBCHODNÁ FAKULTA

Evidenčné číslo: 102003/B/2024/3614580686744806

OBDOBIE KOLONIALIZMU A OBCHOD S OTROKMI
Bakalárska práca

2024

Michaela Popovičová

EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
OBCHODNÁ FAKULTA

OBDOBIE KOLONIALIZMU A OBCHOD S OTROKMI
Bakalárska práca

Študijný program: medzinárodné podnikanie
Študijný odbor: ekonómia a manažment
Školiace pracovisko: Katedra medzinárodného obchodu
Vedúci záverečnej práce: Ing. Ľubica Zubaľová, PhD.

Bratislava 2024

Michaela Popovičová

Čestné vyhlásenie

Čestne vyhlasujem, že som bakalársku prácu vypracovala samostatne na základe získaných teoretických poznatkov s použitím všetkej uvedenej odbornej literatúry.

Bratislava 2024

.....

Michaela Popovičová

Pod'akovanie

Touto cestou sa chcem pod'akovať vedúcej bakalárskej práce, Ing. Ľubici Zubaľovej, PhD., za poskytnuté odborné vedenie, profesionálny prístup, trpezlivosť, ochotu a cenné rady pri vypracovaní práce.

ABSTRAKT

POPOVIČOVÁ, Michaela: *Obdobie kolonializmu a obchod s otrokmi*. – Ekonomická univerzita v Bratislave. Obchodná fakulta; Katedra medzinárodného obchodu. – Vedúca záverečnej práce: Ing. Ľubica Zubaľová, PhD. – Bratislava: OF, 2024, 53 s.

Záverečná práca je vypracovaná na tému „Obdobie kolonializmu a obchod s otrokmi“. Hlavným cieľom záverečnej práce je na základe vedeckých metód vyhodnotiť vývoj obchodu s otrokmi v podmienkach kolonializmu so zameraním na transatlantický obchod. Na dosiahnutie hlavného cieľa boli stanovené 4 parciálne ciele.

Záverečná práca je rozdelená do 3 kapitol. Obsahuje 1 tabuľku, 2 obrázky a 13 grafov. Prvá kapitola sa venuje charakteristike kolonializmu, jeho typov a vývoju, všeobecnému vývoju obchodu s otrokmi a charakteristike moderného otroctva. Druhá kapitola charakterizuje hlavný cieľ záverečnej práce, jej čiastkové ciele, metodiku práce a metódy skúmania. Posledná kapitola sa zaoberá analýzou priebehu vývoja transatlantického obchodu s otrokmi, ktorý sa rozvíjal v období kolonializmu. Analyzujeme demografické aspekty tohto obchodu, porovnáваме jeho štruktúru vo vybraných koloniálnych mocnostiach. Hodnotíme vplyv obchodu na demografiu a ekonomický rast zúčastnených strán. Výsledkom riešenia danej problematiky je vyhodnotenie vývoja a dopadov transatlantického obchodovania s otrokmi.

Kľúčové slová

kolonializmus, otroctvo, transatlantický obchod, vývoj, Afrika, Portugalsko, Francúzsko, Veľká Británia

ABSTRACT

POPOVIČOVÁ, Michaela: *Colonialism period and slave trade*. – University of Economics in Bratislava. Faculty of Commerce; Department of International Trade. – Thesis supervisor: Ing. Ľubica Zubaľová, PhD. – Bratislava: OF, 2024, 53 p.

The final thesis is elaborated on the topic „Colonialism period and slave trade“. The main objective of the thesis is to evaluate, based on scientific methods, the development of the slave trade under colonial conditions. with a focus on the transatlantic trade.

The thesis is divided into 3 chapters. It contains 1 table, 2 figures and 13 graphs. The first chapter is devoted to the characteristics of colonialism, its types and development, the general development of the slave trade and the characteristics of modern slavery. The second chapter outlines the main aim of the thesis, its sub-objectives, the methodology of the work and research methods. The last chapter deals with the analysis of the course of development of the transatlantic slave trade that developed during the colonial period. We analyse the demographic aspects of this trade, comparing its structure in selected colonial powers. We assess the impact of the trade on the demographics and economic growth of the parties involved. The result of this issue is the evaluation of the development and impact of the transatlantic slave trade.

Keywords

colonialism, slavery, transatlantic trade, development, Africa, Portugal, France, Great Britain

Zoznam grafov, ilustrácií a tabuliek

Graf č. 1: Počet ľudí žijúcich v modernom otroctve podľa regiónu v roku 2021

Graf č. 2: Známe počty vyvezených otrokov z Afriky v rokoch 1501 - 1900

Graf č. 3: Počet otrokov vyvezených z rôznych regiónov Afriky podľa miesta určenia

Graf č. 4: Ročný podiel úmrtí otrokov počas plavby cez Atlantik (1501-1864)

Graf č. 5: Portugalsko – Rozdelenie otrokov na základe rodovej príslušnosti v %

Graf č. 6: Veľká Británia – Rozdelenie otrokov na základe rodovej príslušnosti v %

Graf č. 7: Francúzsko – Rozdelenie otrokov na základe rodovej príslušnosti v %

Graf č. 8: Podiel otrokov v % podľa vekovej skupiny a krajiny

Graf č. 9: Portugalsko – HDP na obyvateľa v USD za obdobie 1960 – 2022

Graf č. 10: Veľká Británia – HDP na obyvateľa v USD za obdobie 1960 – 2022

Graf č. 11: Francúzsko – HDP na obyvateľa v USD za obdobie 1960 – 2022

Graf č. 12: Angola – HDP na obyvateľa v USD za obdobie 1980 - 2022

Graf č. 13: Nigéria - HDP na obyvateľa v USD za obdobie 1960 – 2022

Obrázok č. 1: Mapa kolonizovaných, kontrolovaných a nekolonizovaných území Európou

Obrázok č. 2: Hlavné obchodné trasy a najobchodovanejšie komodity

Tabuľka č. 1: Zoznam nesamosprávnych území

Obsah

Úvod	9
1 Súčasný stav problematiky doma a v zahraničí	11
1.1 Kolonializmus, jeho typy a vývoj	11
1.1.1 Portugalská koloniálna ríša	15
1.1.2 Britské impérium	16
1.1.3 Francúzska koloniálna ríša	18
1.1.4 Trojuholníkový obchod	19
1.2 Otroctvo	21
1.2.1 Vývoj otroctva	21
1.2.3 Moderné otroctvo	24
2 Cieľ práce, metodika práce a metódy skúmania	27
2.1 Cieľ práce.....	27
2.2 Metodika práce a metódy skúmania.....	27
3 Výsledky práce a diskusia	29
3.1 Transatlantický obchodu s otrokmi.....	29
3.1.1 Vývoj transatlantického obchodu s otrokmi.....	29
3.1.2 Demografické aspekty transatlantického obchodu s otrokmi.....	32
3.2 Dôsledky transatlantického obchodu s otrokmi	37
3.2.1 Ekonomické a spoločenské dôsledky	37
3.2.2 Demografické dôsledky.....	42
3.3 Diskusia.....	43
Záver	45
Zoznam použitej literatúry	46

Úvod

Otokárstvo dlhodobo sprevádza ľudstvo naprieč jeho históriou. Už na počiatkoch civilizácie bolo možné pozorovať prvé jeho formy. Prvé hmotné dôkazy o otrokárstve majú pôvod v Číne a datujú sa až do 18. storočia pred našim letopočtom. Vo svete sa v danom čase rozširovalo presvedčenie, že zajatcov je efektívnejšie zapájať do pracovných činností ako ich popravovať.¹

Obchod s otrokmi výrazne narastal počas éry kolonializmu. Koloniálne mocnosti obsadzovali stále väčšie územia a potrebovali čoraz väčšie množstvo pracovnej sily. Z bezpečnostných dôvodov a rizika nespolupráce však nebolo zotročovanie domorodého obyvateľstva vhodnou voľbou, v následku čoho sa hlavným zdrojom otrokov stala Afrika.

V priebehu 18. storočia nášho letopočtu však začal narastať odpor voči tradičnému otroctvu a počas 19. storočia bolo v mnohých krajinách sveta zakázané.² Napriek tomu sa aj v súčasnosti stále stretávame s otroctvom, či už v jeho klasickej forme alebo v podobe moderného otrokárstva, ktoré sa od toho tradičného odlišuje vo viacerých smeroch.³

Etapa kolonializmu a obchod s otrokmi však zohrávali pri vývoji súčasného stavu svetovej ekonomiky výraznú úlohu. „Z historického hľadiska sú vzťahy medzi bývalými kolóniami a ich závislými územiaми dôležité aj po rozpade koloniálnej sústavy.“ Navyše sa v 19. storočí začal formovať svetový trh a počiatky svetového hospodárstva.⁴

Hlavným cieľom tejto bakalárskej práce je na základe vedeckých metód vyhodnotiť vývoj obchodu s otrokmi v podmienkach kolonializmu so zameraním na transatlantický obchod s otrokmi. Pre naplnenie hlavného cieľa sme si stanovili štyri parciálne ciele, ktoré sú zamerané na vyhodnotenie celkového vývoja transatlantického obchodu s otrokmi, porovnanie vybraných

¹ PERNICKÝ, Jakub. Niektoré aspekty obchodu s otrokmi z Afriky (v období od 15. do 19. storočia). In *Ekonomické, politické a právne otázky medzinárodných vzťahov 2022 : zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie konanej 3. a 4. júna 2022*. Bratislava : Vydavateľstvo EKONÓM, 2022, s. 277. ISBN 978-80-225-4958-5.

² LIETAVCOVÁ, Ivana. Moderné otroctvo vo svetovej ekonomike : diplomová práca. Školiteľ: Oldřich Krpec. Brno, 2016, 16 s.

³ PERNICKÝ, Jakub. Niektoré aspekty obchodu s otrokmi z Afriky (v období od 15. do 19. storočia). In *Ekonomické, politické a právne otázky medzinárodných vzťahov 2022 : zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie konanej 3. a 4. júna 2022*. Bratislava : Vydavateľstvo EKONÓM, 2022, s. 276 - 277. ISBN 978-80-225-4958-5.

⁴ BALÁŽ, Peter – VERČEK, Peter. *Globalizácia a nová ekonomika*. 1. vyd. Bratislava : Sprint vfra, 2002, 25 s. ISBN 80-89085-06-7.

demografických ukazovateľov a štatistík vybraných koloniálnych mocností zapojených do transatlantického obchodu a identifikáciu dopadov tohto obchodu.

V teoretickej časti práce charakterizujeme kolonializmu a analyzujeme jeho vývoj, opisujeme vývoj trojuholníkového obchodu a zároveň sa zameriavame na vývoj obchodu s otrokmi vo všeobecnosti a následne sa zaoberáme aj charakteristikou moderného otroctva.

V praktickej časti sa venujeme analýze vývoja transatlantického obchodu s otrokmi, ktorý mal vplyv na ekonomické a demografické zmeny v zúčastnených krajinách. Detailnejšie rozoberáme demografické aspekty ako vekovú a rodovú štruktúru otrokov, ich pôvod, cieľové destinácie a počet úmrtí. S cieľom analyzovať ekonomické dopady transatlantického obchodu s otrokmi porovnáваме vývoj hrubého domáceho produktu na obyvateľa a charakterizujeme aj demografické dopady tohto obchodu.

1 Súčasný stav problematiky doma a v zahraničí

1.1 Kolonializmus, jeho typy a vývoj

Kolonializmus definujeme ako systém exploatacie, teda hospodárskeho využívania slabšie rozvinutých štátov vyspelejšími krajinami. Okrem ekonomickej oblasti však dôležitú úlohu zohráva aj kultúrne, či politické ovládanie kolónii.⁵ Vo všeobecnosti hovoríme o kolonializme v situáciách, kedy si jeden národ podmaní iný, pričom si podrobí jeho obyvateľstvo, vykorisťuje ho a častokrát mu vnucuje vlastné kultúrne hodnoty.⁶

Kolonializmus je v súčasnosti často zamieňaný s pojmom imperializmus, nakoľko obidva predstavujú formy dobývania cudzích území. Termín imperializmus využívame pri opisovaní situácií, kedy vláda spravuje cudzie územie bez jeho významného osídlenia. Typickým príkladom je americká nadvláda nad Filipínami a Portorikom v 19. storočí.⁷

Naopak pojem dekolonizácia je latinského pôvodu a zahŕňa „vojensko-politické, ekonomické, ideologické a iné opatrenie smerujúce k likvidácii koloniálneho systému a k odstraňovaniu zaostalosti, ako aj závislosti rozvojových krajín.“⁸

Existujú rôzne formy kolonializmu, ktoré môžeme kategorizovať na základe motivácie a konkrétnych cieľov kolonizátorov na určitom území. Ide napríklad o:

- osídľovací kolonializmus;
- vykorisťujúci kolonializmus;
- plantážny kolonializmus;
- interný kolonializmus.

Osídľovací kolonializmus predstavuje najbežnejšiu formu kolonializmu, pri ktorej dochádza k migrácii veľkého počtu obyvateľstva koloniálnej mocnosti do inej krajiny s cieľom

⁵ Kolonializmus. In *Encyclopaedia Beliana* [online]. Bratislava : Encyklopedický ústav SAV, 2016 [cit. 11.10.2023]. Dostupné na: <https://beliana.sav.sk/heslo/kolonializmus>

⁶ BLAKEMORE, Erin. What is colonialism? [online]. 06. 10. 2023 [11.10.2023]. Dostupné na: <https://www.nationalgeographic.com/culture/article/colonialism>

⁷ KOHN, Margaret - REDDY, Kavita. Colonialism. In *Stanford Encyclopedia of Philosophy* [online]. 09.05.2006 [cit. 11.10.2023]. Dostupné na: <https://plato.stanford.edu/entries/colonialism/>

⁸ IVANOVÁ-ŠALINGOVÁ, Mária – MANÍKOVÁ, Zuzana. *Slovník cudzích slov*. 2. vyd. Bratislava : Slovenské pedagogické nakladateľstvo, 1983, s. 191.

vybudovať trvalé sídla a vytlačiť pôvodné obyvateľstvo, prípadne ho donútiť k asimilácii. Príkladom osídľovacieho kolonializmu je britská kolonizácia Ameriky, či migrácia obyvateľov Nemecka, Francúzska a Holandska do krajín Južnej Afriky.

Vykorisťujúci kolonializmus na rozdiel od osídľovacieho požadoval menší počet migrujúcich obyvateľov, nakoľko jeho cieľom nebolo vytlačenie pôvodného obyvateľstva, ale len zvyšovanie bohatstva. V dôsledku vykorisťovania boli autochtónni obyvatelia jednotlivých území zotročení a využívaní ako zdroj lacnej pracovnej sily. Jednou z krajín kolonizovaných práve týmto spôsobom bola Konžská republika (Kongo), ktorú v 19. storočí obsadilo Belgicko. Obyvatelia Konga umierali na rôzne choroby, trpeli hladom a boli trestaní smrťou za nesplnenie pracovných kvót, zatiaľ čo bohatstvo Belgicka narastalo vďaka ťažbe kaučuku a slonoviny.

Plantážny kolonializmus je typom, pri ktorom je hlavným cieľom osadníkov masová produkciu určitej plodiny ako napríklad cukru, kávy, bavlny, či tabaku. Ako príklad môžeme uviesť britskú kolóniu vo Virgínii, ktorá bola prvou britskou kolóniou v Severnej Amerike. Vďaka tejto kolónii sa do Anglicka vyviezlo viac ako 20 tisíc ton tabaku za rok.

Interný kolonializmus opisuje útlak rasovej alebo etnickej skupiny inou skupinou v rámci tej istej krajiny. Typickým príkladom vnútorného kolonializmu je diskriminačné zaobchádzanie s obyvateľmi Mexika žijúcich na území Spojených štátov amerických po vojne v rokoch 1846 – 1848. V povojnovom období sa Mexičania stali poddanými americkej vlády, avšak bez získania práv a slobôd spojených s americkým občianstvom.⁹

Počiatky kolonializmu sa datujú až do čias staroveku. Ríše ako staroveký Rím, staroveké Grécko, či staroveký Egypt približne od roku 1 550 pred našim letopočtom rozširovali svoje hranice o neosídlené územia, na ktorých zakladali kolónie s cieľom upevniť svoju moc.¹⁰

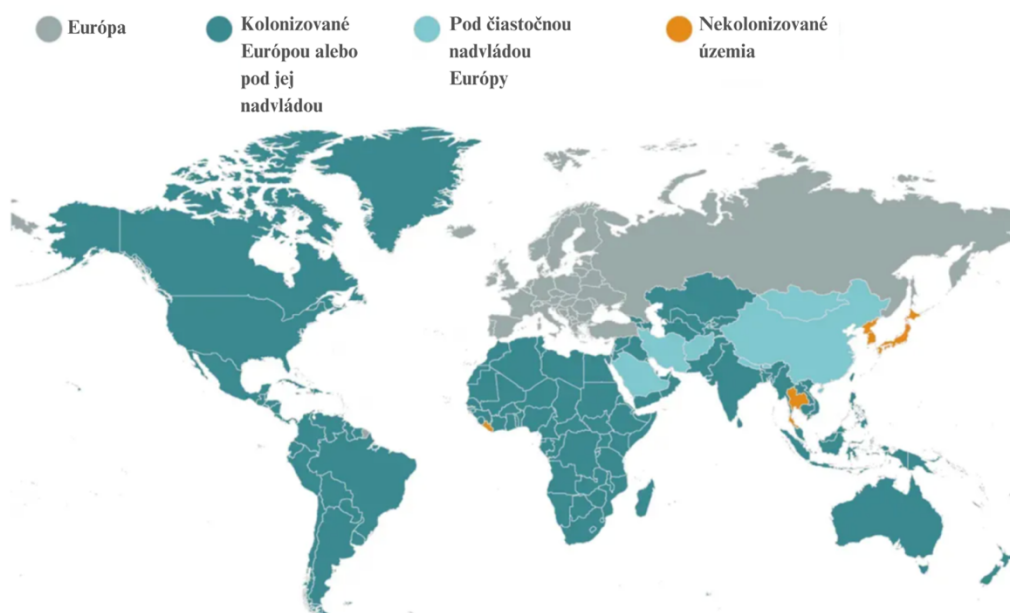
Najväčší rozmach kolonializmu datujeme do obdobia rokov 1 500 – 1 900, kedy krajiny ako Veľká Británia, Francúzsko, Španielsko, či Holandsko kolonizovali Severnú a Južnú Ameriku, veľkú časť Austrálie a značnú časť Afriky aj Ázie. Prvé kolónie na západnej pologuli boli založené Španielskom a Portugalskom v 15. – 16. storočí. V 16. storočí Holanďania kolonizovali Indonéziu. Rovnako Veľká Británia kolonizovala Indiu a Severnú Ameriku

⁹ LONGLEY, Robert. What Is Colonialism? Definition and Examples. In *ThoughtCo*. [online]. 16.02.2021. [cit. 14.10.2023]. Dostupné na: <https://www.thoughtco.com/colonialism-definition-and-examples-5112779>

¹⁰ BLAKEMORE, Erin. What is colonialism? In *National Geographic* [online]. 06. 10. 2023 [cit. 14.10.2023]. Dostupné na: <https://www.nationalgeographic.com/culture/article/colonialism>

v 17. – 18. storočí a neskôr aj Austráliu spolu s Novým Zélandom.¹¹ Na prelome 18. storočia sa koloniálnou mocnosťou stalo Francúzsko, ktoré kolonizovalo najmä Severnú Ameriku, presnejšie územia Kanady a Karibiku, ale zamierovali sa aj na koloniálnu expanziu oblasti Indického oceána a Prednej Indie. Svoju expanziu v Ázii začalo aj Japonsko. Po prvej japonsko-čínskej vojne, ktorá sa odohrala v rokoch 1894 – 1895, obsadilo Taiwan, či Kóreu. Počas tohto obdobia sa Európa stala centrom koloniálnych mocností. Obrázok č. 1 zobrazuje územia, ktoré Európa kolonizovala, územia, ktoré spadali pod jej čiastočnú nadvládu a územia, ktoré neboli kolonizované.¹²

Obrázok č.1: Mapa kolonizovaných, kontrolovaných a nekolonizovaných území Európou

Zdroj: vlastné spracovanie podľa Prelude to the Global Era : What is Colonialism and How Did it Arise? In *World101* [online]. 14.02.2023 [cit. 03.11.2023]. Dostupné na: <https://world101.cfr.org/contemporary-history/prelude-global-era/what-colonialism-and-how-did-it-arise>

Začiatkom 17. storočia začali kolonizujúce krajiny na cudzích územiach zakladať pobočky obchodných spoločností – v roku 1600 vznikla britská a v roku 1602 holandská Východoindická spoločnosť a v roku 1644 francúzska Západindická spoločnosť. Tieto

¹¹ Western Colonialism Summary. In *Encyclopedia Britannica*. [online]. 26.09.2023. [cit. 14.10.2023]. Dostupné na: <https://www.britannica.com/summary/Western-colonialism>

¹² Kolonializmus [online]. In *Encyclopaedia Beliana*. Bratislava : Encyklopedický ústav SAV, 2016. [cit. 02.11.2023]. Dostupné na: <https://beliana.sav.sk/heslo/kolonializmus>

spoločnosti postupne získavali čoraz viac práv, najtypickejším príkladom je monopol zameraný na obchodovanie s určitou oblasťou alebo určitou komoditou.

Od 18. storočia medzi kolóniami a koloniálnymi mocnosťami postupom času intenzívne narastala vzťahová nerovnosť vyplývajúca z nadradenosti a podradenosti, ktoré medzi týmito krajinami panovali. Hlavnou príčinou bola neustále sa zvyšujúca potreba získavania lacnejších surovín, ktoré koloniálne impériá potrebovali vzhľadom na rozrastajúce sa postavenie priemyslu, svoju úlohu však zohrala aj potreba expandovať na nové trhy určené pre export výrobkov. Práve z týchto dôvodov začali existujúce obchodné spoločnosti a ich pobočky postupne zanikať a nad ovládanými územiaми prevzali priamu kontrolu priemyselnej krajiny.¹³

K začiatku prvej éry dekolonizácie došlo v roku 1783, kedy skončila americká revolúcia a veľká časť európskych kolónii v Amerike získala nezávislosť. Koloniálne mocnosti boli touto stratou oslabené, preto svoju snahu o kolonizáciu nových území presunuli do oblastí južnej Afriky, juhovýchodnej Ázie a Indie.

Proces dekolonizácie sa ešte väčšmi urýchlil po skončení 2. svetovej vojny v roku 1945. Porážka Japonska v tom čase ukázala stále podmaneným krajinám na celom svete, že koloniálne impériá nie sú neporaziteľné, čo viedlo k ich ďalšiemu oslabovaniu.¹⁴

V roku 1945 založilo 51 krajín Organizáciu Spojených národov (OSN). Jej hlavnými cieľmi je „udržiavať medzinárodný mier a bezpečnosť, rozvíjať priateľské vzťahy medzi národmi a podporovať sociálny pokrok, lepšiu životnú úroveň a ľudské práva.“ V súčasnosti má 193 členov.¹⁵

Pri založení OSN približne žilo na územiach závislých od koloniálnych mocností približne 750 miliónov ľudí. Spolu so vznikom OSN začala ďalšia vlna dekolonizácie, ktorá je považovaná za prvý veľký úspech tejto medzinárodnej organizácie.

V súčasnosti ešte stále existuje 17 nesamosprávnych (poručenských) území, na ktorých žijú približne 2 milióny ľudí.¹⁶ Zoznam týchto území je priložený v tabuľke č. 1.

¹³ Tamtiež

¹⁴ LONGLEY, Robert. What Is Colonialism? Definition and Examples. [online]. 16.02.2021 [cit. 03.11.2023]. Dostupné na: <https://www.thoughtco.com/colonialism-definition-and-examples-5112779>

¹⁵ OSN VO VŠEOBECNOSTI. In *Organizácia Spojených národov* [online]. [cit. 03.11.2023] Dostupné na: <https://unis.unvienna.org/unis/sk/topics/the-un-in-general.html>

¹⁶ GLOBAL ISSUES : Decolonization. In *United Nations* [online]. [cit. 03.11.2023] Dostupné na: <https://www.un.org/en/global-issues/decolonization>

Tabuľka č. 1: **Zoznam nesamosprávnych území**

Územie	Na zozname od roku	Oblasť (v km ²)	Počet obyvateľov
Západná Sahara	1963	266 000	612 000
Anguilla	1946	96	15 900
Bermudy	1946	53,35	64 031
Britské Panenské ostrovy	1946	153	33 595
Kajmanské ostrovy	1946	264	71 105
Falklandy	1946	12 173	3 662
Montserrat	1946	103	4 275
Svätá Helena	1946	310	5 441
Turks a Caicos	1946	948,2	47 720
Americké Panenské ostrovy	1946	352	87 146
Gibraltár	1946	5,8	34 003
Americká Samoa	1946	200	49 710
Francúzska Polynézia	1946 – 1947 a 2013	3 600	279 550
Guam	1946	540	153 836
Nová Kaledónia	1946 - 1947	18 575	271 407
Pitcairnove ostrovy	1946	35,5	42
Tokelau	1946	12,2	1 647

Zdroj: vlastné spracovanie podľa Non-Self-Governing Territories. In *United Nations* [online]. 04.08.2023, [cit. 05.11.2023]. Dostupné na: <https://www.un.org/dppa/decolonization/nsgt>

1.1.1 Portugalská koloniálna ríša

Portugalská ríša vznikla v 15. storočí a ku koncu svojej existencie sa rozprestierala od Japonska až po Ameriku. Typické pre ňu bolo zakladanie obchodných spoločností s obrannými opevneniami na pobrežiach. V krajinách ako Brazília, Mozambik a Angola však vytvárala aj väčšie územné kolónie. Ďalšími významnými kolóniami Portugalskej ríše boli Madeira, Azorské ostrovy, Kapverdy a iné.¹⁷

Portugalsko zakladalo kolónie z viacerých dôvodov. Hlavným z nich bolo predovšetkým zjednodušenie obchodovania s rôznymi komoditami, konkrétne obchodovanie s korením,

¹⁷ CARTWRIGHT, Mark. Portuguese Empire. In *World History Encyclopedia* [online]. 19.07.2021 [cit. 02.11.2023]. Dostupné na: https://www.worldhistory.org/Portuguese_Empire/#citation_info

poľnohospodárskymi výrobkami a zlatom. Ďalej sa usilovali rozšíriť trhové možnosti pre portugalský tovar, či šíriť katolicizmus.

V boji o kolónie bolo veľkým súperom Portugalska Španielsko. Súboj medzi týmito dvoma krajinami stlmila až zmluva z Tordesillas.¹⁸ Táto zmluva bola podpísaná 7. júna 1494 po zložitých diplomatických rokovaníach a viedla k úprave demarkačnej línie, ktorá rozdelila svet medzi dve krajiny.¹⁹

Na základe Tordesillskej zmluvy Portugalsku pripadlo územie Brazílie, ktorá sa z pohľadu počtu obyvateľov a aj rozlohy stala najväčšou portugalskou kolóniou. Otroci dovážaní z Afriky tu boli nútení pracovať na plantážach, kde sa pestovala bavlna, káva, cukor a iné plodiny. Brazília svoju nezávislosť získala v roku 1822.

Portugalské kolónie prinášali krajine veľké bohatstvo. Napriek tomu ríša upadala vzhľadom na to, že nemala dostatok pracovnej sily a iných zdrojov na udržiavanie tak veľkého množstva zámorských území, čo po šiestich storočiach viedlo v roku 1999 k jej rozpadu.

Na svoje kolónie však malo Portugalsko silný politický, hospodársky a aj spoločenský vplyv. V súčasnosti je toto impérium kritizované za rasizmus či vykorisťovanie, keďže časť jeho bývalých kolónií stále trpí chudobou a nestabilitou.²⁰

1.1.2 Britské impérium

Veľká Británia odštartovala kolonizovanie zámorských usadlostí na prelome 16. a 17. storočia. Jej snaha bola poháňaná vysokými obchodnými ambíciami a takisto konkurenciou, ktorej Veľká Británia čelila zo strany Francúzska.²¹

Prvé britské kolónie boli založené počas 16. a 17. storočia v Severnej Amerike - prvou významnou kolóniou sa stal Jamestown vo Virgínii, ktorú založil kapitán John Smith v roku 1607. V priebehu času boli vybudované ďalšie veľké kolónie v Západnej Indii. Toto územie bolo ideálne na pestovanie rôznych plodín, čo viedlo k budovaniu rozsiahlych plantáží. V Indii

¹⁸ RICHARD, Katherine Schulz. The Portuguese Empire. In *ThoughtCo*. [online]. 05.04.2023 [cit. 08.11.2023]. Dostupné na: <https://www.thoughtco.com/the-portuguese-empire-1435004>

¹⁹ Treaty of Torsedillas. In *UNESCO* [online]. 2006 [cit. 08.11.2023] Dostupné na: <https://en.unesco.org/memoryoftheworld/registry/613>

²⁰ RICHARD, Katherine Schulz. The Portuguese Empire. In *ThoughtCo*. [online]. 05.04.2023 [cit. 08.11.2023]. Dostupné na: <https://www.thoughtco.com/the-portuguese-empire-1435004>

²¹ British Empire. In *Encyclopedia Britannica*. [online]. 05.12.2023. [08.11.2023]. Dostupné na: <https://www.britannica.com/place/British-Empire>

vznikali obchodné usadlosti, ktoré zakladala britská Východoindická spoločnosť. Práve vďaka tejto spoločnosti získala Veľká Británia monopol na obchodovanie s luxusným tovarom, ako bolo koreníe, bavlna a čaj z Číny a Indie.

Prvým kritickým okamihom pre britské impérium bola Americká vojna za nezávislosť (1775 – 1783). 13 britských kolónii v Severnej Amerike sa vzoprelo a s pomocou Francúzska, Holandska a Španielska bojovali za oslobodenie. Túto vojnu vyhrali a stali sa Spojenými štátmi americkými.

Na prelome 18. a 19. storočia si Briti nárokovali na ďalšie nové územia a založili kolónie na území Austrálie, na Srí Lanke, v Hong Kongu, Singapore a v ďalších častiach Ázie. Začiatkom 20. storočia boli kolónie založené aj v oblastiach Afriky, ako napríklad v Egypte, v Nigérii a v Keni.

Kolónie poskytovali Veľkej Británii na obchodovanie cenné suroviny ako bol v tom čase tabak, cukor a rôzne kovy. Okrem toho poskytovali možnosť nezamestnaným obyvateľom Veľkej Británie získať nové pracovné miesta a miesta na život. V období najväčšieho rozmachu v roku 1922 bolo britské impérium najväčším na svete – vládlo približne 458 miliónom ľudí a pokrývalo takmer štvrtinu povrchu Zeme.²²

Po prvej svetovej vojne (1914 – 1918) sa medzi kolóniami rozširoval nacionalizmus a impérium sa začalo rozpadáť. Kolónie si presadzovali právo stať sa nezávislými. V roku 1926 vyhlásili nezávislosť viaceré z nich – Kanada, Južná Afrika, Nový Zéland a Austrália. V ďalších dekádach a predovšetkým po druhej svetovej vojne Veľká Británia už nemala dostatok bohatstva na spravovanie zámorských kolónii. V roku 1947 svoju nezávislosť vyhlásila India a od 50. do 80. rokov za nezávislosť bojovali aj ďalšie africké krajiny, ktoré ju napokon získali. Posledná významná kolónia Veľkej Británie, ktorou bol Hong Kong, upadla pod čínsku zvrchovanosť v roku 1997 a britské impérium sa definitívne rozpadlo.²³

²² KANE, Paul – GROARKE, Molly. British Empire Facts. In *National Geographic Kids* [online]. [cit. 05.12.2023]. Dostupné na: <https://www.natgeokids.com/nz/discover/history/general-history/british-empire-facts/>

²³ KANE, Paul – GROARKE, Molly. British Empire Facts. In *National Geographic Kids* [online]. Dostupné na: <https://www.natgeokids.com/nz/discover/history/general-history/british-empire-facts/>

1.1.3 Francúzska koloniálna ríša

Od svojho vzniku v 16. storočí až do obdobia veľkej expanzie v 19. storočí sa francúzske koloniálne impérium rozrastalo predovšetkým vďaka iniciatíve podnikateľskej komunity.²⁴

Počas celého 16. storočia sa Francúzsku nepodarilo založiť trvalú kolóniu v zámorí. Úspešnejším bolo nasledujúce storočie, kedy kardinál Richelieu (1575 – 1642) inicioval úspešnú kolonizáciu niekoľkých karibských ostrovov. Rovnako bol aj iniciátorom pokusov o založenie prvých francúzskych kolónii na pobreží Indického oceánu, tieto pokusy ale úspech nepriniesli. Následne na miesto kardinála nastúpil Jules Mazarin (1602 – 1661), ktorý nariadil zredukovať loďstvo a viac sa sústrediť na európske záležitosti, čoho následkom bolo pozastavenie koloniálnej aktivity Francúzska.²⁵

Jean-Baptiste Colbert, poverený dozorom nad štátnou pokladnicou, podporoval námorný obchod. V priebehu niekoľkých rokov sa počet obchodných lodí vo Francúzsku zvýšil z tristo na dvetisíc.²⁶

V roku 1664 vznikla francúzska Východoindická spoločnosť, pričom jej najväčším investorom bol francúzsky kráľ. Spoločnosť získala monopol na obchodovanie s krajinami nachádzajúcimi sa východne od Mysu Dobrej nádeje. Zároveň niesla zodpovednosť za kolonizáciu Madagaskaru, ale i obchodných centier na Srí Lanke, v Indii a v Indonézii.²⁷ Francúzsku sa okrem toho podarilo kolonizovať Kanadu, či Louisianu. Avšak na konci sedemročnej vojny v roku 1763 Kanadu a Indiu získala Veľká Británia a v roku 1803 bolo Spojeným štátom predané aj územie Louisiany.

V 19. storočí začalo Francúzsko kolonizovať krajiny severnej Afriky. V roku 1830 obsadili územie Alžírsko, nasledovalo Tunisko a Maroko, Madagaskar a Komorské ostrovy.²⁸

²⁴ HARVEY, Donald J. French Colonization. In *Discover France* [online]. [cit. 08.12.2023]. Dostupné na: <https://www.discoverfrance.net/Colonies/index.shtml#>

²⁵ TRNOVEC, Silvester. Ríša kráľa Slnko. In *Historická revue* [online]. 12.07.2016 [cit. 09.12.2023]. Dostupné na: <https://historickarevue.sme.sk/c/22528421/risa-krala-slnko.html>

²⁶ DREYKORNOVÁ, Monika et al. *Ilustrované dejiny sveta : Zlatý vek Európy 1648 – 1773*. 1 vyd. Bratislava : Readers's Digest Výber, 2011, s. 9. ISBN 978-80-8097-090-1.

²⁷ Encyclopædia of India : French East India Company. In *Encyclopedia.com* [online]. 21.05.2018 [cit. 09.12.2023]. Dostupné na: <https://www.encyclopedia.com/history/modern-europe/french-history/french-east-india-company>

²⁸ HARVEY, Donald J. French Colonization. In *Discover France* [online]. [cit. 09.12.2023]. Dostupné na: <https://www.discoverfrance.net/Colonies/index.shtml#>

Rozpad koloniálnej ríše Francúzska datujeme do obdobia druhej svetovej vojny. Vyhlásením vzniku Francúzskej únie (po francúzsky Union Française) v roku 1946 oficiálne zanikla.²⁹

1.1.4 Trojuholníkový obchod

Tento obchodný model sa rozvíjal počas éry západného kolonializmu približne od začiatku 16. storočia až do polovice 19. storočia. V rámci neho sa obchodovalo medzi tromi trhmi, a to Európou, Afrikou a Amerikou.

Prvá etapa trojuholníkového obchodu začínala v Európe, odkiaľ sa prostredníctvom lodnej dopravy prepravoval priemyselný tovar na pobrežie západnej Afriky. Najčastejšie išlo o rôzne kovy, pracovné nástroje, textilie, alkohol a strelné zbrane. V Afrike sa tento tovar následne vymieňal za zotročených ľudí. Veľká časť týchto otrokov bola unesená v oblasti Pobrežia otrokov, ktorá sa ako časť pobrežia Guinejského zálivu rozprestierala od rieky Volta na západe až po Lagos, v dnešných republikách Togo, Nigéria a Benin. Oveľa viac otrokov bolo vyvezených zo západnej a strednej Afriky, z oblasti portugalskej kolónie v dnešnej Angole.³⁰

Druhou fázou obchodu, nazývanou aj Stredná cesta, bola preprava afrických otrokov cez Atlantický oceán až do Ameriky. Milióny afrických mužov, žien a detí absolvovali plavbu trvajúcu 21 až 90 dní na preplnených palubách lodí s posádkami prevažne z Portugalska, Španielska, Veľkej Británie, Francúzska či Holandska.³¹

Tretia časť zahŕňala prepravu plantážnych plodín a výrobkov z nich do Európy. Najcennejšími vývoznými komoditami boli v tomto prípade cukor, ryža, tabak, melasa, bavlna a rum. Okrem toho sa prevážalo aj drevo, zlato, striebro, kožušiny a ďalšie druhy tovarov.

V tretej etape osobitnú úlohu zohrávali britské severoamerické kolónie, ktorých úlohou bolo zásobovať výrobné odvetvia v Európe, na základe čoho Európa naspäť posielala priemyselný tovar a luxusné predmety. Tieto kolónie samy vyvážali do Afriky komodity ako

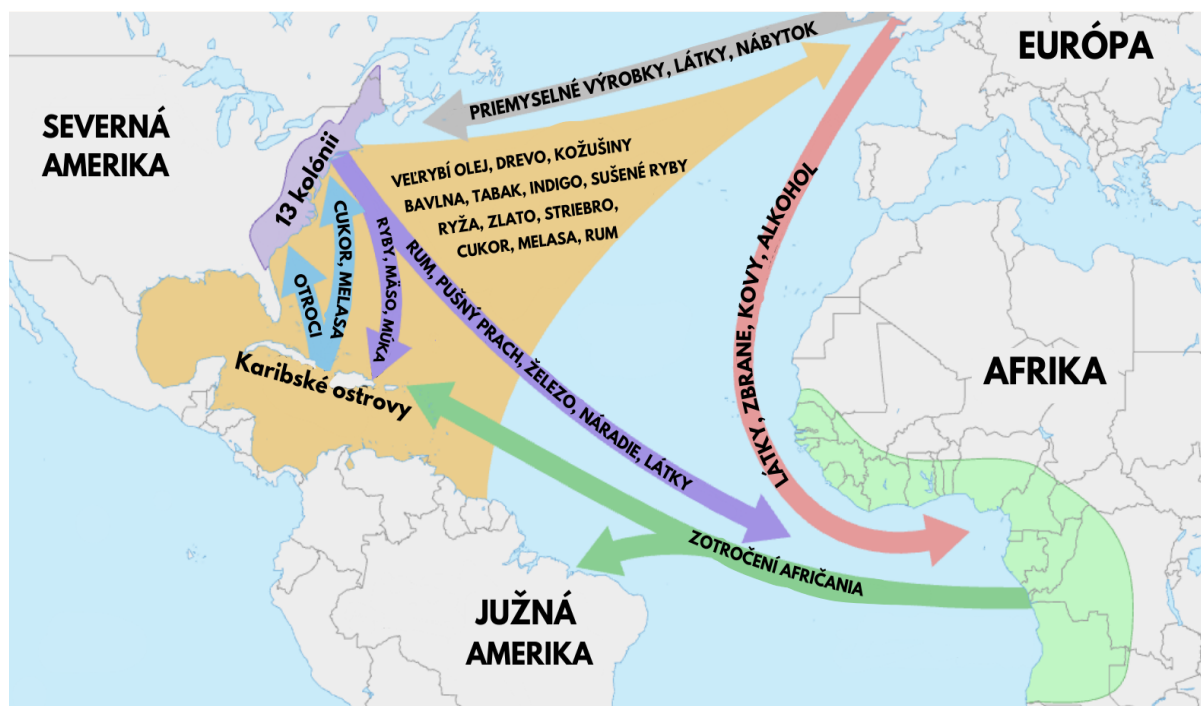
²⁹ STOLÁRIK, Juraj. Proces dekolonizácie francúzskych kolónii v Afrike : bakalárska práca. Školiteľ: Natália Zagoršková. Bratislava, 2020, s. 18.

³⁰ Triangular trade. In *Encyclopedia Britannica* [online]. 04.04.2024 [cit. 07.04.2024] Dostupné na: <https://www.britannica.com/topic/triangular-trade>

³¹ Middle Passage. In *Encyclopedia Britannica* [online]. 29.03.2024 [cit. 07.04.2024]. Dostupné na: <https://www.britannica.com/topic/Middle-Passage-slave-trade>

rum, pušný prach, železo, látky a pracovné náradie. Okrem toho výmenou za otrokov, cukor a melasu posielali na karibské ostrovy ryby, mäso a múku.³²

Obrázok č. 2: Hlavné obchodné trasy a najobchodovanejšie komodity

Zdroj: Triangular trade. In *Britannica Kids* [online]. [cit. 07.04.2024]. Dostupné na: <https://kids.britannica.com/kids/article/triangular-trade/628657>

Európske kolónie v Amerike mali zakázané obchodovať so svojimi koloniálnymi susedmi rovnako ako aj s európskymi prístavmi, ktoré nepatrili ich materskej krajine. Dôvodom bolo, že takéto konanie by bolo v rozpore s merkantilizmom, ktorý bol v danom období silno presadzovaný. Táto ekonomická teória podporovala akumuláciu a obeh drahých kovov, predovšetkým zlata, na trhu jednej krajiny. Jej cieľom bolo minimalizovať dovoz a maximalizovať vývoz s predpokladom, že medzinárodný obchod predstavuje hru s nulovým súčtom. Na základe toho európske mocnosti uplatňovali na dovážané hotové výrobky vysoké clá a častokrát úplne zakazovali dovoz určitých druhov tovarov. Slabou stránkou pri presadzovaní tohto princípu však bolo rozširujúce sa pašovanie. Najspoľahlivejší spôsob, akým

³² Triangular trade. In *Encyclopedia Britannica* [online]. 04.04.2024 [cit. 07.04.2024] Dostupné na: <https://www.britannica.com/topic/triangular-trade>

krajina mohla získať prístup k určitému zdroju, bolo získať a privlastniť si kolóniu, ktorá ho mala dostatok. Dôsledkom toho sa obchodné vojny, ktoré medzi sebou viedli koloniálne mocnosti, premenili na skutočné vojnové spory.

V roku 1776 vydal škótsky filozof Adam Smith prvé významné dielo modernej teórie kapitalizmu s názvom Bohatstvo národov (*The Wealth of Nations*), v ktorom oponoval vysokým clám, štátnym zásahom do priemyslu a ďalším prekážkam voľného obchodu, ktoré boli typické pre merkantilizmus. Rýchlo industrializujúca Európa sa postupne začala prikláňať k jeho spôsobu myslenia. Na intenzite začal strácať aj obchod s otrokmi vzhľadom na abolicionizmus presadzovaný vo Francúzsku a vo Veľkej Británii. Tieto faktory postupne prispievali k tomu, že trojuholníkový obchod stratil význam.³³

1.2 Otroctvo

V súčasnosti neexistuje zhodná odborná definícia pojmu otroctvo. Odborníci, ktorí sa danou problematikou zaoberajú, sa zhodujú na tom, že otrokom je človek, ktorý je majetkom iného človeka a je zbavený väčšiny ľudských práv.

Existovalo množstvo spôsobov, následkom ktorých sa z ľudí stávali otroci. Najčastejším z nich bolo zajatie vo vojne, čo malo slúžiť nielen ako motivácia pre bojovníkov, ale aj ako spôsob eliminácie nepriateľských vojsk. Niektorí ľudia boli zotročení ako trest za rôzne zločiny, predovšetkým dlhy, ďalších do otroctva predávali ich rodinní príslušníci. V mnohých prípadoch dochádzalo i k seba predávaniu s cieľom uniknúť chudobe.³⁴

1.2.1 Vývoj otroctva

Vzhľadom na to, že otroctvo vzniklo ešte v časoch kedy sa nevedli žiadne historické záznamy, je ťažké presne určiť v akom období sa začalo praktizovať. Prvým identifikovateľným

³³ The Triangular Trade : The Economics of Slavery and the New World. In *American Battlefield Trust* [online]. 21.02.2019 [cit. 07.04.2024]. Dostupné na: <https://www.battlefields.org/learn/articles/triangular-trade>

³⁴ HELLIE, Richard. Slavery. In *Encyclopedia Britannica*. [online]. 26.07.1996 [cit. 19.11.2023]. Dostupné na: <https://www.britannica.com/topic/slavery-sociology>

dôkazom o otroctve je Chammurapiho zákonník z Mezopotámie.³⁵ „*Chammurapi bol šiestym kráľom I. Starobabylonskej dynastie.*“ Vznik jeho zákonníka sa datuje približne do obdobia roku 1686 pred našim letopočtom a bol vrytý do monolitu klinovým písmom.³⁶ Ďalšími oblasťami, v ktorých sa objavovali najstaršie zmienky o otroctvo, sú napríklad Egypt, India a Čína.

Za prvú historickú spoločnosť spájanú s otroctvom môžeme považovať staroveké Grécko. V tomto období už Aristoteles vo svojom diele zmiňoval, že Atény a Sparta boli závislé na nútenej práci, pričom otroci pracovali predovšetkým v remeselných dielňach.

Staroveký Rím bol rovnako na otroctve závislý. Ľudia, ktorí tu neboli schopní zaplatiť za porušenie predpisov boli zotročení na prácu v baniach a na poľnohospodárskych statkoch.³⁷

Počas obdobia stredoveku nemalo otroctvo v Európe veľmi podstatnú úlohu, cena pracovnej sily totiž klesala v dôsledku rastu počtu obyvateľov a kúpa otroka sa tak stala príliš vysokou investíciou. V polovici 12. storočia začalo otroctvo postupne zanikať vo Francúzsku a v Anglicku, ostalo však súčasťou života v Taliansku a na nemeckých územiach v baltskej oblasti.³⁸

V 15. storočí sa postavenie otroctva začalo opäť upevňovať. V porovnaní s otroctvom z obdobia stredoveku boli tentokrát otroci prostriedkom rozširovania vplyvu koloniálnych mocností z Európy. Otroctvo sa rozrastalo na nové územia prostredníctvom expanzie Španielov a Portugalcov, k praktizovaniu otroctva sa vrátilo aj Francúzsko, Veľká Británia a Holandsko.³⁹

Počas 15. storočia sa začal rozvíjať transatlantický obchod s otrokmi, v rámci ktorého sa od 16. do 19. storočia prepravilo z Afriky do Ameriky 10 až 12 miliónov otrokov.⁴⁰

³⁵The history of slavery. In Restavek Freedom [online]. [cit. 12.01.2024]. Dostupné na:

<https://restavekfreedom.org/2018/09/11/the-history-of-slavery/>

³⁶ ŠAMKO, Peter. Chammurapiho zákonník. In Právne listy [online]. 11.05.2014 [cit. 12.01.2024] Dostupné na:

<https://www.pravnelisty.sk/clanky/a291-chammurapiho-zakonnik>

³⁷ LIETAVCOVÁ, Ivana. Moderné otroctvo vo svetovej ekonomike : diplomová práca. Školiteľ: Oldřich Krpec. Brno, 2016, s 13.

³⁸ PHILLIPS, William Daniel. *Slavery from Roman Times to the Early Transatlantic Trade*. 1. vyd. University of Minnesota Pr, 1985, s 58-60. ISBN 978-0816613250.

³⁹ KRÍŽOVÁ, Markéta. *Otroctví v Novém světě od 15. do 19. století*. Praha : Nakladatelství Lidové noviny, 2013, s. 41. ISBN : 978-80-7422-236-8.

⁴⁰ MINTZ, Steven. Historical Context: Facts about the Slave Trade and Slavery. [online]. [cit. 14.01.2024].

Dostupné na: <https://www.gilderlehrman.org/history-resources/teacher-resources/historical-context-facts-about-slave-trade-and-slavery>

Európske mocnosti v Afrike nakupovali otrokov od miestnych vládcov a obchodníkov. Využívali tak existenciu otroctva, ktoré sa v Afrike nachádzalo v rôznych podobách. Africkí obyvatelia boli zotročení z dôvodov ako vojna, tresty alebo zadlženie.

S rastom dopytu po otrokoch priamo úmerne rástol aj počet Afričanov, ktorý sa na obchode s nimi zúčastňovali. Európski obchodníci im na výmenu za otrokov poskytovali rôzne druhy tovarov. Medzi tieto tovary patrili látky a textil, alkohol, sklo, porcelán, zlaté a strieborné mince, železné hrivny a iné. Od 18. storočia sa významným obchodovaným tovarom stali zbrane. Vďaka takýmto tovarom si africkí obchodníci upevňovali svoje postavenie, zvyšovali prestíž a jednoduchšie získavali spojencov.⁴¹

Otroctvo ale v období 18. storočia začalo čeliť odporu vo väčšine krajín západného sveta. V roku 1777 bola uzákonená Vermonská ústava, ktorá bola prvým dokumentom Spojených štátov amerických obmedzujúcim otroctvo. Osud otroctva ale závisel najmä na britskom abolistickom hnutí z roku 1783, kedy anglickí kvakeri predložili parlamentu prvú petíciu proti otroctvu.⁴² Anglickí kvakeri, ktorí sa oficiálne nazývali Spoločnosť priateľov, boli náboženskou organizáciou, ktorá vznikla v polovici 17. storočia. Doposiaľ ako jediná náboženská organizácia získali v roku 1954 Nobelovu cenu za mier.⁴³

Obchod s otrokmi zakázala Veľká Británia v roku 1807. Rozhodnutím britského parlamentu bolo zrušené otroctvo v oblasti Karibiku s účinnosťou od 31. júla 1834, čím bolo oslobodených takmer 780 000 otrokov.⁴⁴

V roku 1815 bola na Viedenskom kongrese prijatá deklarácia, ktorú podpísalo osem veľmocí – Veľká Británia, Španielsko, Portugalsko, Švédsko, Prusko, Francúzsko, Rakúsko a Rusko. Táto deklarácia bola prvým medzinárodným dokumentom, ktorý odmietal otroctvo a zároveň navrhoval plán, na základe ktorého mal byť v Európe zrušený obchod s otrokmi.⁴⁵

⁴¹ TRNOVEC, Silvester. *Afrika : Neznámy kontinent*. 1. vyd. Bratislava : Hadart Publishing, 2021, s. 102. ISBN 978-80-99941-54-8.

⁴² HELLIE, Richard. Slavery. In *Encyclopedia Britannica*. [online]. 26.07.1996 [cit. 15.01.2024]. Dostupné na: <https://www.britannica.com/topic/slavery-sociology>

⁴³ VANN, Richard T. Society of Friends. In *Encyclopedia Britannica*. [online]. 26.07.1999 [cit. 15.01.2024]. Dostupné na: <https://www.britannica.com/topic/Society-of-Friends>

⁴⁴ HELLIE, Richard. Slavery. In *Encyclopedia Britannica*. [online]. 26.07.1996 [cit. 15.01.2024]. Dostupné na: <https://www.britannica.com/topic/slavery-sociology>

⁴⁵ LIETAVCOVÁ, Ivana. *Moderné otroctvo vo svetovej ekonomike : diplomová práca*. Školiteľ: Oldřich Krpec. Brno, 2016, s. 18.

Počas 19. storočia zaviedli zákaz otroctva aj ďalšie krajiny – Spojené štáty americké (USA) a krajiny Latinskej Ameriky. Poslednou krajinou na americkom kontinente, ktorá zakázala otroctvo, bola Brazília v roku 1888.⁴⁶

V rokoch 1889 – 1890 sa v Bruseli konala prvá medzinárodná konferencia „za účelom vyjednávania o medzinárodnej dohode vedúcej k úplnému zákazu obchodovania s otrokmi na mori a na súši. Túto konferenciu i jej výstup známy ako Generálny akt (či Bruselský akt) z roku 1890 možno považovať za významný míľnik v boji proti obchodu s otrokmi z Afriky. Bruselský akt nezakazuje otroctvo samotné, ale zaväzuje signatárske krajiny k tomu, aby kriminalizovali všetky činnosti, ktoré vedú k násilnému chyteniu, transportu a predaju otrokov.“⁴⁷

1.2.3 Moderné otroctvo

Moderné otroctvo sa v mnohých ohľadoch líši od toho tradičného a existuje množstvo jeho rôznych definícií. Najstaršia medzinárodná organizácia pre ľudské práva Anti-Slavery International založená v roku 1839⁴⁸ definuje moderné otrokárstvo ako situáciu, v ktorej je jednotlivец zneužívaný inými osobami za účelom komerčného alebo či osobného zisku. Jednotlivec v tomto prípade stráca svoju slobodu formou podvodu, nátlaku alebo násilia.

Moderné otroctvo má viacero foriem, medzi ktoré patrí:

- **obchodovanie s ľuďmi** – používanie násilia a nátlaku, únos ľudí s cieľom zneužiť ich na účely ako nútená prostitúcia, kriminalita, odber orgánov;
- **nútená práca** – akýkoľvek druh práce či služby, ktorú sú ľudia nútení vykonávať proti svojej vôli;
- **dlhové otroctvo/zamestnanosť** – je najrozšírenejšou formou otroctva na svete, ľudia väznení chudobou si požičiavajú peniaze a následne sú nútení pracovať, aby svoj dlh dokázali splatiť, pričom strácajú kontrolu nad podmienkami, v ktorých pracujú;

⁴⁶ BULLIET, Richard et al. *The Earth and Its Peoples, Brief Edition, Complete*. 5. vyd. Cengage Learning, 2011, s. 500. ISBN 9781133171102.

⁴⁷ LIETAVCOVÁ, Ivana. Moderné otroctvo vo svetovej ekonomike : diplomová práca. Školiteľ: Oldřich Krpec. Brno, 2016, s 19 - 20.

⁴⁸ Who we are. In *Anti-Slavery International* [online]. [cit. 16.01.2024]. Dostupné na: <https://www.antislavery.org/about-us/>

- **otroctvo založené na pôvode** – forma, pri ktorej sa status otroka prenáša na ďalšiu generáciu po materskej línii, s ľuďmi sa v tomto prípade zaobchádza ako s majetkom;
- **detské otroctvo** – situácie, v ktorých je dieťa vykorisťované v prospech niekoho iného, do tejto skupiny zaraďujeme detských vojakov, obchodovanie s deťmi a detské manželstvá;
- **domáce otroctvo** – domáce práce sú pre značnú časť populácie dôležitým zdrojom príjmu, ak však niekto pracuje v domácnosti inej osoby, môže byť vystavený zlému zaobchádzaniu až vykorisťovaniu, keďže pracuje mimo dohľadu a bez právnej ochrany.⁴⁹

Na základe Globálnych odhadov novodobého otroctva (Global Estimates of Modern Slavery) z roku 2022 v súčasnosti až 46,9 milióna ľudí žije v modernom otroctve a približne štvrtinu z nich tvoria deti. 22 miliónov ľudí žije v nútených manželstvách, pričom. 2 osoby z 5 sú deti.⁵⁰

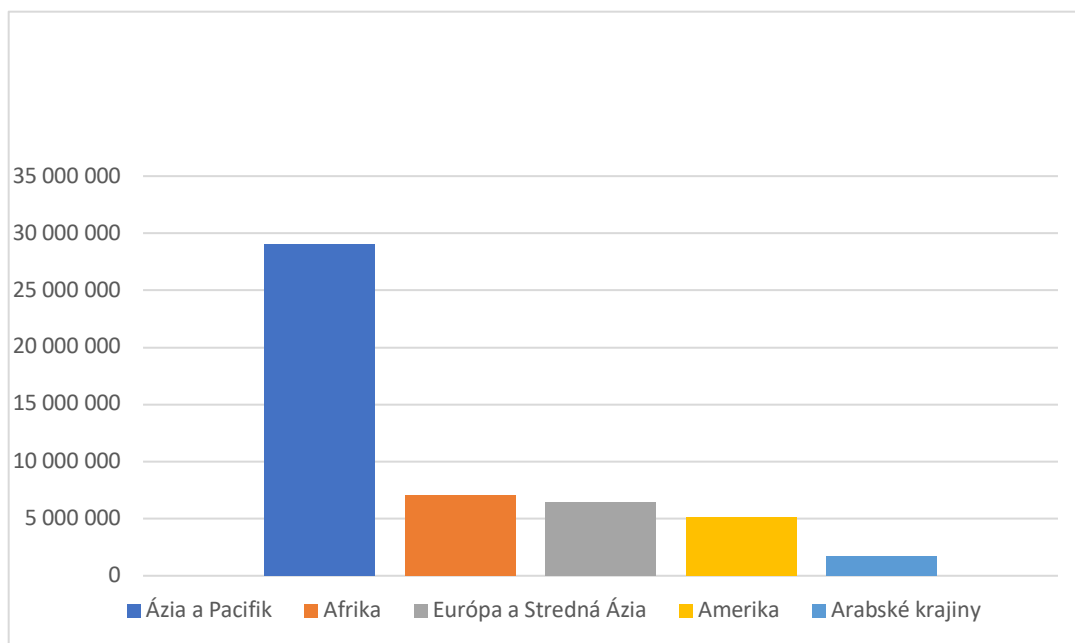
Medzi krajiny s najvyšším výskytom moderného otroctva na 1 000 obyvateľov patrí napríklad Severná Kórea, Saudská Arábia, Spojené arabské emiráty, Afganistan, Rusko, Kuwait, či Turecko. Naopak ku krajinám s jeho najnižším výskytom patrí Švajčiarsko, Nórsko, Nemecko, Holandsko, Švédsko, Dánsko a ďalšie.⁵¹

⁴⁹ What is modern slavery? In *Anti-Slavery International* [online]. [cit. 16.01.2024]. Dostupné na: <https://www.antislavery.org/slavery-today/modern-slavery/>

⁵⁰ Tamtiež

⁵¹ Global Slavery Index. In *Walk Free* [online]. [cit. 18.01.2024]. Dostupné na: <https://www.walkfree.org/global-slavery-index/#the-scale>

Graf č. 1: Počet ľudí žijúcich v modernom otroctve podľa regiónu v roku 2021

Zdroj: Prevalence & Number. In *Walk Free* [online]. [cit. 18.01.2024]. Dostupné na: <https://www.walkfree.org/global-slavery-index/map/#mode=DATA:dimension=p:filter=all:prevalence-unit=absolute:view-mode=treemap:show-regions=true>

Graf č. 1 zobrazuje približné počty ľudí, ktorí v roku 2021 žili v modernom otroctve. Najviac sa ich nachádza v oblasti Ázie a Pacifiku, táto hodnota predstavuje 29 miliónov. Na druhej priečke sa s výrazne nižšou hodnotou umiestnila Afrika, kde v otroctve žije s približne 7 miliónov ľudí. Tretia priečka patrí regiónu Európy a Strednej Ázie s podielom 6,4 milióna, ďalej sa v rebríčku umiestnila Amerika s počtom 5,1 milióna a na poslednom mieste Arabské krajiny, kde v modernom otroctve žije 1,7 milióna obyvateľov.

2 Cieľ práce, metodika práce a metódy skúmania

2.1 Cieľ práce

Hlavným cieľom bakalárskej práce je na základe vedeckých metód vyhodnotiť vývoj obchodu s otrokmi v podmienkach kolonializmu so zameraním na transatlantický obchod s otrokmi. Na dosiahnutie hlavného cieľa sme si stanovili nasledujúce parciálne ciele:

- analýza vývoja transatlantického obchodu s otrokmi;
- porovnanie vybraných koloniálnych mocností a ich zapojenia do tohto obchodu,
- zhodnotenie demografických aspektov;
- identifikácia dopadov transatlantického obchodu s otrokmi na zúčastnené strany.

2.2 Metodika práce a metódy skúmania

Rešerš dostupných relevantných zdrojov predstavovala významnú úlohu pri vyhľadávaní znalostí potrebných na získanie všeobecného prehľadu skúmanej problematiky. Pri spracovaní teoretickej časti práce využívame najmä elektronické zahraničné publikácie rovnako ako knižné zdroje dostupné na internete a v Slovenskej ekonomickej knižnici Ekonomickej univerzity v Bratislave. Na spracovanie praktickej časti sme využili zahraničné elektronické zdroje a štatistické údaje zo stránok *Svetovej banky*, stránky *Statista* a z databázy *Slave Voyages*. Zahraničné zdroje sme využívali vzhľadom na to, že slovenskí autori sa problematikou skúmanou v našej bakalárskej práci nezaoberajú v dostatočnej miere, aby tieto zdroje boli relevantné na splnenie hlavného cieľa.

Pri spracovaní teoretickej časti bakalárskej práce využívame metódu analýzy, čo nám umožňuje získavať podrobnejšie informácie o vývoji kolonializmu a o vývoji vybraných koloniálnych mocností. Metódu analýzy využívame aj pri vyčleňovaní poznatkov o otrokárstve a obchode s otrokmi s cieľom vyselektovať najpodstatnejšie fakty.

V rámci praktickej časti využívame metódu syntézy s cieľom spojiť získané informácie a vytvoriť tak ucelený prehľad skúmanej problematiky. Metódu komparácie využívame pri vyhodnocovaní vývoja obchodu s otrokmi, kde sa zameriavame na rôzne aspekty daného obchodu predovšetkým v troch zvolených kolonizujúcich mocnostiach. Grafickú analýzu

využívame na demonštráciu pozorovaných javov, ktorými sú počty vyvezených otrokov z afrického kontinentu, ich pôvod, hlavné cieľové destinácie a rodová aj veková štruktúra otrokov. Pre vytvorenie všeobecných vedeckých záverov v záverečnej časti práce používame metódu syntézy a metódu dedukcie.

3 Výsledky práce a diskusia

3.1 Transatlantický obchodu s otrokmi

Transatlantický obchod s otrokmi zohráva významnú úlohu predovšetkým v dejinách Afriky. Dôvodom je nielen jeho morálny význam, ale aj jeho výrazný vplyv na formovanie afrického kontinentu. Vývoz otrokov z tejto oblasti ovplyvňoval demografický rast západnej Afriky prinajmenšom dve storočia.⁵²

3.1.1 Vývoj transatlantického obchodu s otrokmi

Počiatky transatlantického obchodu s otrokmi sa datujú do roku 1441, kedy podľa historickej legendy portugalský kapitán Antonio Gonzáles na západnom pobreží Afriky, v oblasti dnešnej Mauritánie, kúpil skupinu afrických otrokov a priviedol ich na kráľovský dvor do Lisabonu. Vtedajší princ Henrich Moreplavec bol týmito ľudským tovarom natoľko zaujatý, že poslal kapitána späť do Afriky s cieľom priviezť ďalších otrokov.

Obchod s otrokmi v tomto období nedosahoval veľké rozmery a rozvíjal sa postupne. V 15. storočí a začiatkom 16. storočia sa otroci vyvážali najmä do Španielska a Portugalska. Značné množstvo otrokov bolo prepravených na Kanárske ostrovy, Kapverdy či Madeiru. Na týchto územiach následne pracovali na plantážach s bavlnou a cukrovou trstinou.⁵³

V nasledujúcich dekádach začali v Afrike nakupovať otrokov aj ďalšie koloniálne veľmoci vrátane Veľkej Británie, Francúzska, Holandska a Dánska. Na africkom pobreží budovali kasárne a opevnenia určené na zadržiavanie afrických obyvateľov a podporu ich núteného zotročovania.

Od roku 1500 začali európske mocnosti obsadzovať aj územia Ameriky. Pôda sa tu využívala predovšetkým na budovanie plantáží určených na pestovanie cukrovej trstiny. Spočiatku boli na túto prácu využívaní pôvodní obyvatelia amerického kontinentu.⁵⁴

⁵² ILIFFE, John. *Afrika a Afričané : Dějiny kontinentu*. 1. vyd. Praha : Nakladatelství Vyšehrad, 2001, s. 160. ISBN 80-7021-468-6.

⁵³ TRNOVEC, Silvester. *Afrika : Neznámy kontinent*. 1. vyd. Bratislava : Hadart Publishing, 2021. s. 98. ISBN 978-80-99941-54-8.

⁵⁴ The Transatlantic Slave Trade. In *Equal Justice Initiative* [online]. [cit. 19.04.2024]. Dostupné na: <https://eji.org/report/transatlantic-slave-trade/origins/#the-european-influence-on-africa>

Práca na plantážach bola fyzicky náročná a časom sa ukázalo, že využívanie domáceho obyvateľstva nebolo dobrým rozhodnutím. Títo obyvatelia totiž s podobnou poľnohospodárskou prácou nemali skoro žiadne skúsenosti. Ich úmrtnosť bola vysoká, nielen vzhľadom na to, že nezvládali tak namáhavú prácu, ale boli aj slabo odolní voči európskym chorobám, ktoré prenášali kolonisti. Riešením sa stal dovoz otrokov z Afriky, ktorí boli zručnejší, zvyknutí pracovať v horúcom počasí a rovnako aj odolnejší voči chorobám z Európy.⁵⁵

Kapitáni lodí a obchodníci z Európy nakupovali otrokov na africkom pobreží výmenou za tovary, ktoré boli vzácne pre afrických obchodníkov. Zotročených ľudí najčastejšie vymieňali za textilie, alkohol, strieborné a zlaté mince, železné či medené hrivny, strelné zbrane, porcelán, sklo a vzácne mušle kaurí, ktoré sa po spracovaní používali ako platidlo v Indii.

Pred nástupom na loď museli africkí otroci podstupovať dehumanizujúce vyšetrenia s cieľom zistiť v prípade mužov, či sú schopní vykonávať fyzicky ťažkú prácu a v prípade žien, či sú plodné, a teda môžu porodiť potomkov. Následne bolo všetkým zajatcom priradené číslo a podľa pohlavia boli rozdelení do podpalubia, v ktorom sa v nepriaznivých podmienkach prepravovali cez Atlantický oceán.⁵⁶

Transatlantický obchod s otrokmi pretrvával až do 18. storočia, kedy v Európe nadišiel tzv. Vek rozumu. Čoraz častejšie sa územím rozširovali správy o násilí sprevádzajúcom tento obchod a postupne sa stávali predmetom politických debát s cieľom zakázať ho. Úplné zrušenie otroctva však nebolo jednoduché, nakoľko veľká časť príjmov do štátnych pokladníc pochádzala práve z plantáží v európskych kolóniách, na ktorých otroci pracovali.

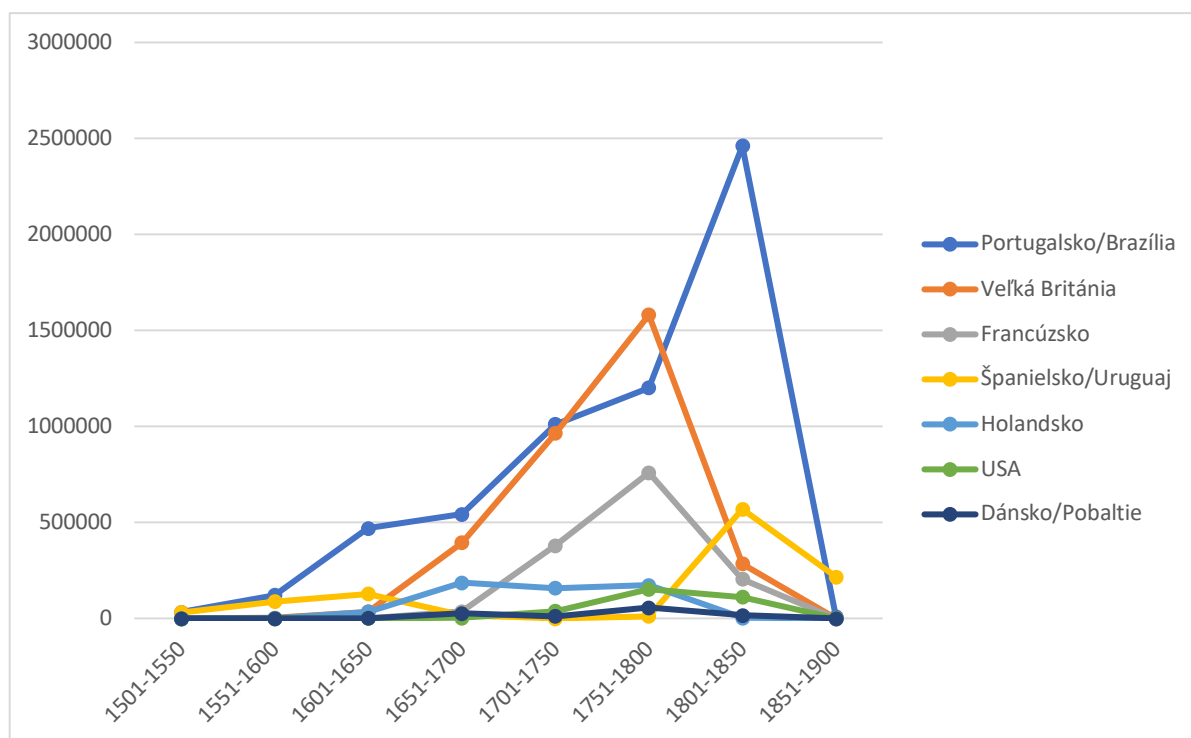
Prvým štátom, ktorý obchod s otrokmi zakázal, bolo Dánsko v roku 1792. V roku 1807 ho zakázala Veľká Británia, tento krok nasledovali aj štáty ako Španielsko, Portugalsko, Francúzsko a USA. Tento obchod však pretrvával v ilegálnej forme až do druhej polovice 19. storočia aj napriek zákazu.. Napríklad v britských kolóniách došlo k jeho definitívnemu zrušeniu až počas roka 1833 a v kolóniách Francúzska až v roku 1848. Predpokladá sa, že v tomto období bolo z Afriky cez Atlantický oceán prepravených ďalších 3,5 milióna otrokov.⁵⁷

⁵⁵ TRNOVEC, Silvester. *Afrika : Neznámy kontinent*. 1. vyd. Bratislava : Hadart Publishing, 2021. s. 99. ISBN 978-80-99941-54-8.

⁵⁶ The Transatlantic Slave Trade. In *Equal Justice Initiative* [online]. [cit. 19.04.2024]. Dostupné na: <https://eji.org/report/transatlantic-slave-trade/origins/#the-european-influence-on-africa>

⁵⁷ TRNOVEC, Silvester. *Afrika : Neznámy kontinent*. 1. vyd. Bratislava : Hadart Publishing, 2021. s. 106-107. ISBN 978-80-99941-54-8.

Graf č. 2: **Známe počty vyvezených otrokov z Afriky v rokoch 1501 - 1900**

Zdroj: vlastné spracovanie podľa Tran-Atlantic Slave Trade – Estimates. In *Slave Voyages* [online]. [cit. 10.04.2024]. Dostupné na: <https://www.slavevoyages.org/assessment/estimates>

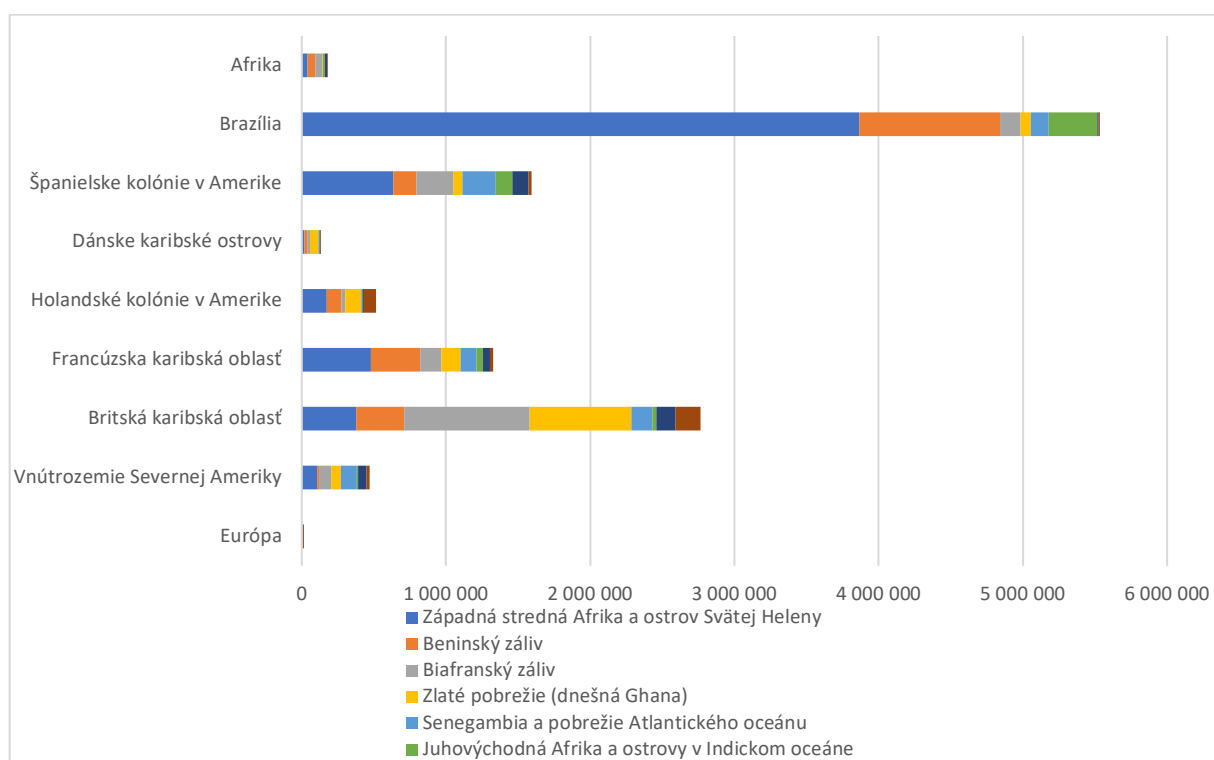
Graf č. 2 zobrazuje doterajšie známe počty otrokov vyvezených z Afriky za obdobie od roku 1501 až do roku 1900 rozdelené podľa krajín. V rokoch 1501 až 1650 sa obchod s otrokmi postupne rozrastal, ale nedosahoval vysoké hodnoty. Najprudší nárast bol zaznamenaný v Portugalsku a vo Veľkej Británii, vzhľadom na ich početné kolónie na americkom kontinente. Vo Veľkej Británii dosiahol obchod s otrokmi vrchol v období rokov 1751-1800, kedy táto krajina vyviezla z Afriky viac ako 1,5 milióna otrokov. V Portugalsku dosiahol svoj vrchol v prvej polovici 19. storočia, vyvezených bolo viac než 2,4 milióna otrokov. Celkovo bolo spolu vyvezených 12 521 335 otrokov.

3.1.2 Demografické aspekty transatlantického obchodu s otrokmi

V tejto podkapitole sa venujeme analýze demografických aspektov transatlantického obchodu, ktoré zahŕňajú vek otrokov, ich pohlavie, úmrtnosť, geografický pôvod a hlavné regióny, do ktorých smerovali po tom, ako opustili Afriku.

Prvým aspektom, ktorým sa zaoberáme pri analýze transatlantického obchodu, je geografický pôvod otrokov spolu s cieľovou destináciou, do ktorej boli predávaní.

Graf č. 3: Počet otrokov vyvezených z rôznych regiónov Afriky podľa miesta určenia

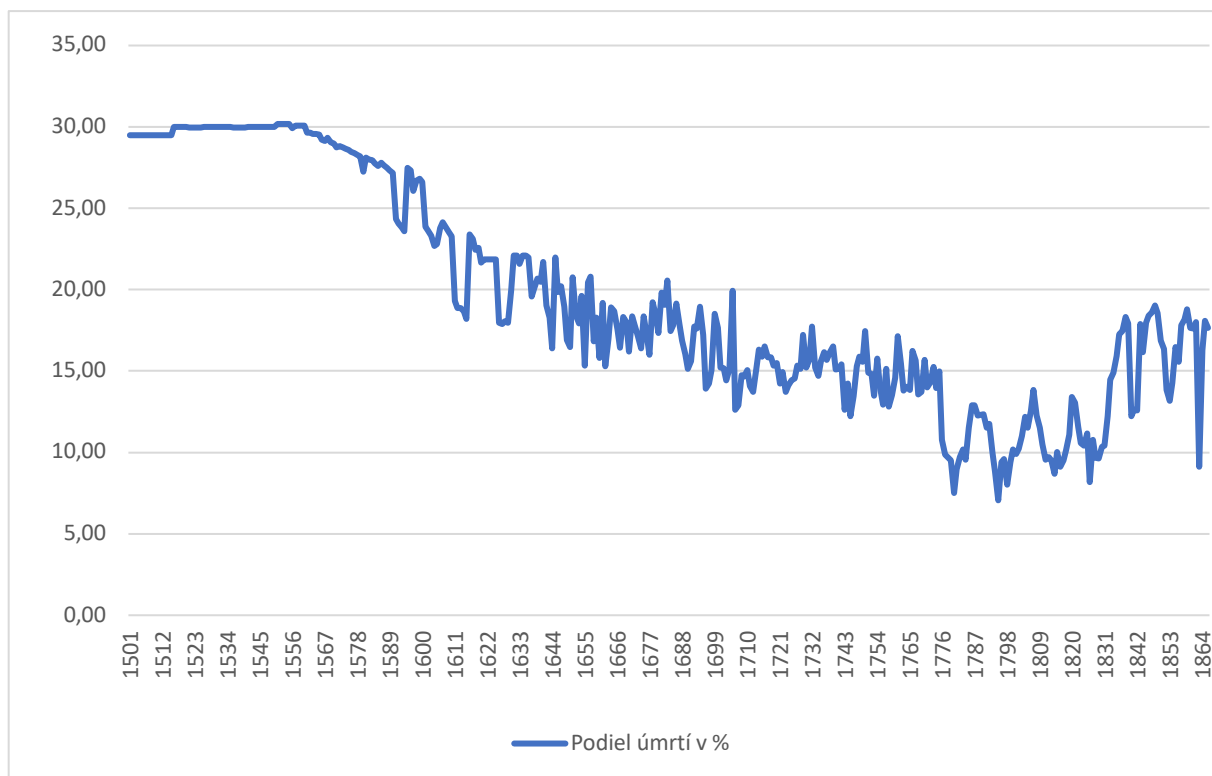
Zdroj: vlastné spracovanie podľa O'NEILL, Aaron. Number of slaves taken from various regions of Africa by destination 1501-1866. In *Statista* [online]. 02.02.2024 [cit. 11.04.2024]. Dostupné na: <https://www.statista.com/statistics/1178929/number-slaves-by-region-africa-and-americas/>

Z celkového počtu, ktorý predstavoval 12,5 milióna afrických otrokov bolo až 5,7 milióna nalodených v regiónoch západnej a strednej Afriky a na ostrove Svätej Heleny, pričom 3,9 milióna z nich smerovalo do Brazílie. Z daného regiónu pochádzala aj väčšina otrokov smerujúcich do francúzskej karibskej oblasti a do španielskych aj holandských kolónii nachádzajúcich sa v Amerike. Otroci vyvázaní do britskej karibskej oblasti pochádzali prevažne z okolia Biafranského zálivu a z územia dnešnej Ghany. Z regiónov v okolí Senegambie zase

pochádzali otroci určení na prácu vo vnútrozemí Severnej Ameriky. Spomenuté údaje sa týkajú počtu nalodených otrokov, a nie počtu tých, ktorí sa vylodili, nakoľko nie všetci z nich prežili Strednú cestu.⁵⁸

Ďalším skúmaným hľadiskom tejto práce je ročný podiel úmrtí otrokov počas cesty cez Atlantický oceán za časový úsek od roku 1501 do roku 1864.

Graf č. 4: Ročný podiel úmrtí otrokov počas plavby cez Atlantik (1501-1864)

Zdroj: vlastné spracovanie podľa O'NEILL, Aaron. Annual share of slaves who died during the Middle Passage 1501-1866. In *Statista* [online]. 02.02.2024 [cit. 12.04.2024]. Dostupné na: <https://www.statista.com/statistics/1143458/annual-share-slaves-deaths-during-middle-passage/>

Na grafe č. 4 je zobrazený ročný podiel otrokov, ktorí neprežili plavbu z afrického kontinentu na americký za obdobie od roku 1501 do roku 1864. Počas 16. storočia sa miera úmrtnosti pohybovala na úrovni 30 %. Táto miera klesla pod 20 % v 17. storočí a pod 15 % v 18. storočí.

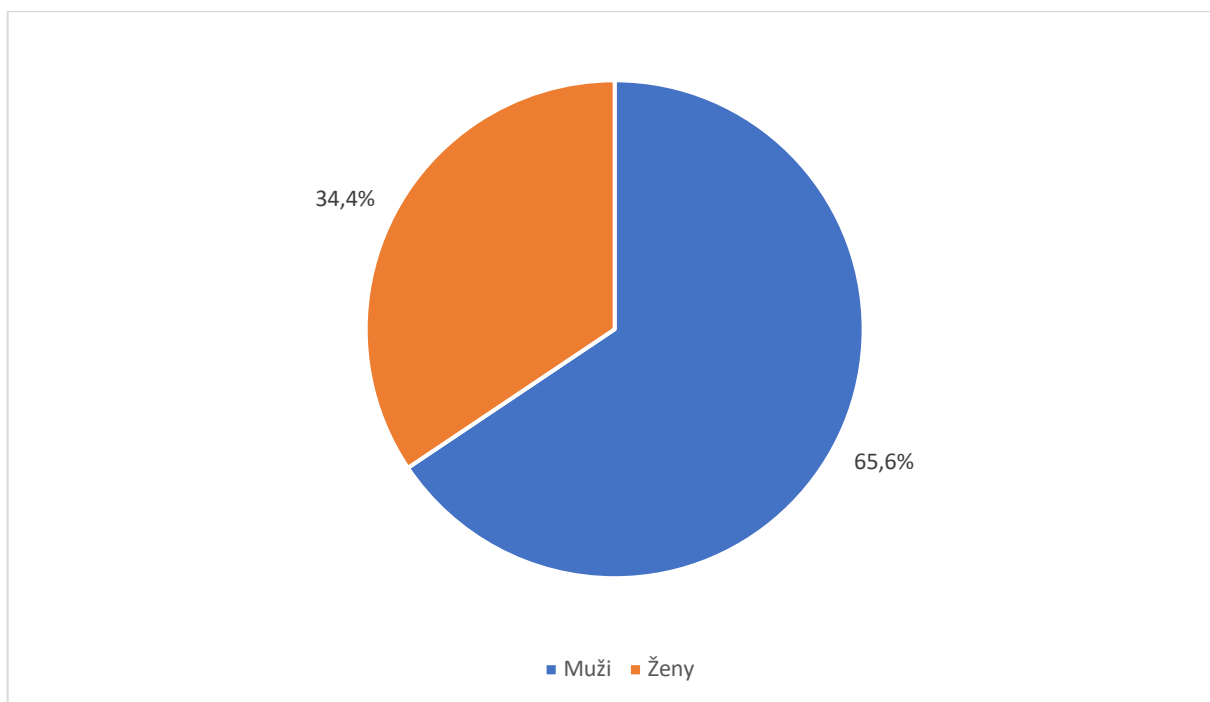
⁵⁸ O'NEILL, Aaron. Number of slaves taken from various regions of Africa by destination 1501-1866. In *Statista* [online]. 02.02.2024 [cit. 11.04.2024]. Dostupné na: <https://www.statista.com/statistics/1178929/number-slaves-by-region-africa-and-americas/>

Ako sme už spomenuli v predchádzajúcej podkapitole, podľa odhadov bolo v tomto období prepravených viac ako 12,5 miliónov otrokov. Z tohto počtu sa celkovo vylodilo približne 10,7 milióna otrokov, čo znamená, že približne 1,8 milióna, teda 14,5 % z nich plavbu neprežilo.⁵⁹

Vekovému a rodovému zloženiu otrokov prepravovaných cez Atlantik sa v posledných desaťročiach venovala väčšia pozornosť vedcov, ktorí vyzdvihovali jeho významnú úlohu pri formovaní černoškého obyvateľstva ako v Afrike, tak aj v Amerike.⁶⁰

Grafy č. 3, 4 a 5 porovnávajú rodovú štruktúru otrokov vyvezených Portugalskom, Veľkou Britániou a Francúzskom v rovnakom časovom horizonte, a to od roku 1526 do roku 1875.

Graf č. 5: Portugalsko – Rozdelenie otrokov na základe rodovej príslušnosti v %

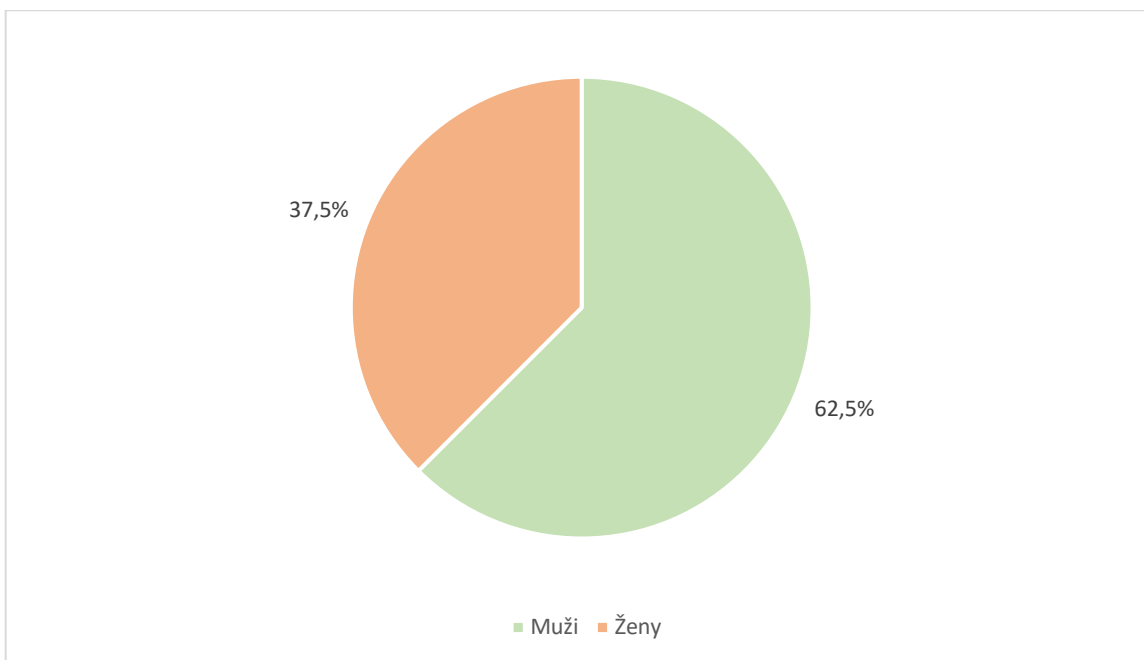

Zdroj: vlastné spracovanie podľa Trans-Atlantic Slave Trade – Databases. In *Slave Voyages* [online]. [cit. 11.04.2024]. Dostupné na: <https://www.slavevoyages.org/voyage/database#statistics>

⁵⁹ O'NEILL, Aaron. Annual share of slaves who died during the Middle Passage 1501-1886. In *Statista* [online]. 02.02.2024 [cit. 12.04.2024] Dostupné na: <https://www.statista.com/statistics/1143458/annual-share-slaves-deaths-during-middle-passage/>

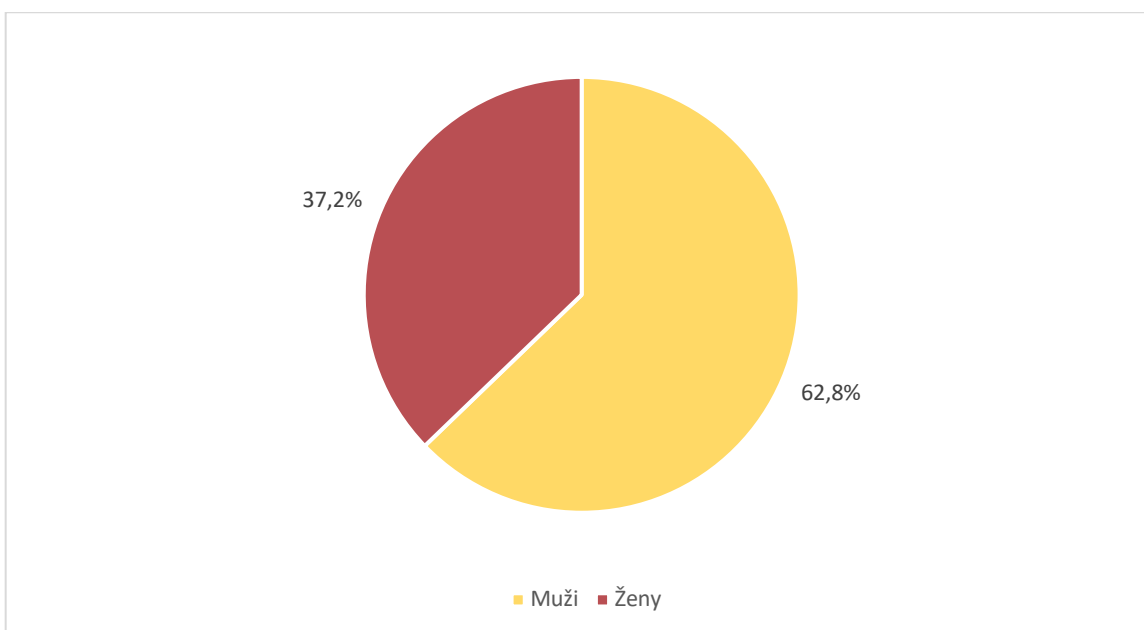
⁶⁰ GEGGUS, David. Sex Ratio, Age and Ethnicity in the Atlantic Slave Trade: Data from French Shipping and Plantation Records. In *The Journal of African History* [online]. 1989, roč. 30, č. 1, s. 23-44 [cit. 11.04.2024]. Dostupné na: https://www.jstor.org/stable/182693?read-now=1&seq=1#page_scan_tab_contents

Graf č. 6: Veľká Británia – Rozdelenie otrokov na základe rodovej príslušnosti v %

Zdroj: vlastné spracovanie podľa Trans-Atlantic Slave Trade – Databases. In *Slave Voyages* [online]. [cit. 11.04.2024]. Dostupné na: <https://www.slavevoyages.org/voyage/database#statistics>

Graf č. 7: Francúzsko – Rozdelenie otrokov na základe rodovej príslušnosti v %

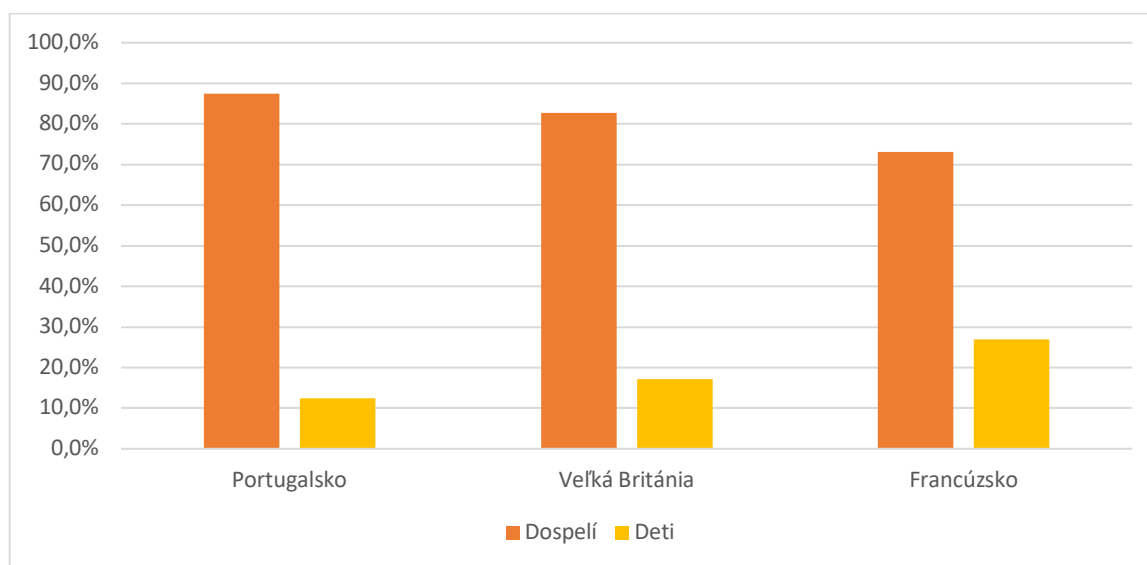
Zdroj: vlastné spracovanie podľa Trans-Atlantic Slave Trade – Databases. In *Slave Voyages* [online]. [cit. 11.04.2024]. Dostupné na: <https://www.slavevoyages.org/voyage/database#statistics>

Na základe týchto grafov môžeme tvrdiť, že prevažnú časť otrokov tvorili muži. Portugalci previezli cez oceán približne 65,6 % mužov, Briti 62,5 % a Francúzi 62,8 %. Obchodníci preferovali nákup zotročených mužov, pretože od nich očakávali vyššie pracovné výkony ako od žien. Najcennejšiu vrstvu otrokov predstavovali muži vo veku 25 rokov.

Na druhej strane však nie je zanedbateľný ani podiel žien. Ženské otrokyne síce nemohli na plantážach pracovať v takej miere ako muži a aj napriek tomu bola ich priemerná cena vyššia. Mladé dospelé ženy totiž mohli porodiť deti, ktoré sa podľa zákonov okamžite stávali majetkom otrokára. V rámci trojuholníkového obchodu predstavovala hodnota vyvezených žien Portugalskom 34,4 %, pre Francúzsko to bol podiel vo výške 37,2 % a 37,5 % pre Veľkú Britániu.⁶¹

Posledným aspektom, ktorý si zaslúži pozornosť v oblasti demografie je vekové zloženie. Ako uvádzame vyššie, cenní boli predovšetkým mladí dospelí ľudia. Napriek tomu sa súčasťou transatlantického obchodu stávali aj deti. Tento segment je detailnejšie zobrazený v grafe č. 6, kde je tiež porovnávaný v rámci prepravy vybraných kolonizujúcich krajín v období od 1526 až 1875.

Graf č. 8: Podiel otrokov v % podľa vekovej skupiny a krajiny

Zdroj: vlastné spracovanie podľa Trans-Atlantic Slave Trade – Databases. In *Slave Voyages* [online]. [cit. 11.04.2024]. Dostupné na: <https://www.slavevoyages.org/voyage/database#statistics>

⁶¹ MINTZ, Steven. Historical Context: Facts about the Slave Trade and Slavery. In *Gilder Lehrman Institute of American History* [online]. [cit. 03.11.2023]. Dostupné na: <https://www.gilderlehrman.org/history-resources/teacher-resources/historical-context-facts-about-slave-trade-and-slavery>

Podľa uvedených údajov sa podiel detí nachádza v rozpätí od 12 % do 29 %. Najvyšší podiel detí bol zaznamenaný medzi otrokmi vyvázanými Francúzskom, konkrétne dosiahol hodnotu 29,6 %. Na druhej priečke sa umiestnila Veľká Británia s podielom detí na úrovni 17,2 % a tretie miesto patrí Portugalsku vo výške 12,5 %.

Prevažná časť detí sa v otroctve ocitla v dôsledku vojnového zajatia. V situáciách, kedy muži prišli v boji o život, boli práve deti spolu so ženami a starším obyvateľstvom najviac zraniteľní. Ak neboli zabíjajúci aj oni, predávali ich do otroctva. Ďalšou metódou, ktorou africkí obchodníci získavali deti na predaj boli únosy. Niektoré z detí do otroctva predávali ich rodičia s cieľom splatiť dlhy, či zabezpečiť dostatok financií na prežitie hladomor. Iné deti rodinní príslušníci predávali do otroctva aj kvôli zlému zdravotnému stavu.⁶²

Až do pomerne neskorého obdobia obchodovania s otrokmi predstavovali deti zbytočnú záťaž a nakupovali sa len kvôli snahe doplniť paluby lodí. Viac detí sa začalo nakupovať až v polovici 18. storočia. Vzhľadom na to, že abolistické hnutia čoraz viac ohrozovali dodávky otrokov, začali obchodníci nakupovať mladších otrokov, ktorí by sa dožili vyššieho veku.⁶³

3.2 Dôsledky transatlantického obchodu s otrokmi

3.2.1 Ekonomické a spoločenské dôsledky

Atlantický oceán sa v priebehu 18. storočia stal priestorom, kde fungoval najdynamickejší obchodný systém.⁶⁴ V rámci tohto systému bola Afrika hlavným dodávateľom pracovnej sily, čo viedlo obchodníkov s otrokmi k ich získavaniu prostredníctvom vojnových ťažení. V mnohých častiach Afriky tak vznikol systém, ktorého súčasťou boli časté vojnové konflikty a násilie s úmyslom získať čo najviac otrokov. Mnohé africké regióny upadali, keďže ich atlantický obchod pripravil o najproduktívnejšiu časť populácie. Európske krajiny v tomto období nastupovala priemyselná revolúcia a hospodárska aj politická dominancia vo svete.⁶⁵ Na území Afriky však obchod s otrokmi rástol rýchlejším tempom ako medzinárodný obchod a v rámci západnej Afriky bol veľmi nerovnomerne rozdelený. Napriek tomu, že Afrika

⁶² VASCONCELLOS, Collen. Children in the Slave Trade. In Children and Youth in History [online]. 10.08.2021 [cit. 12.04.2024]. Dostupné na: <https://chnm.gmu.edu/cyh/teaching-modules/141.html>

⁶³ Tamtiež.

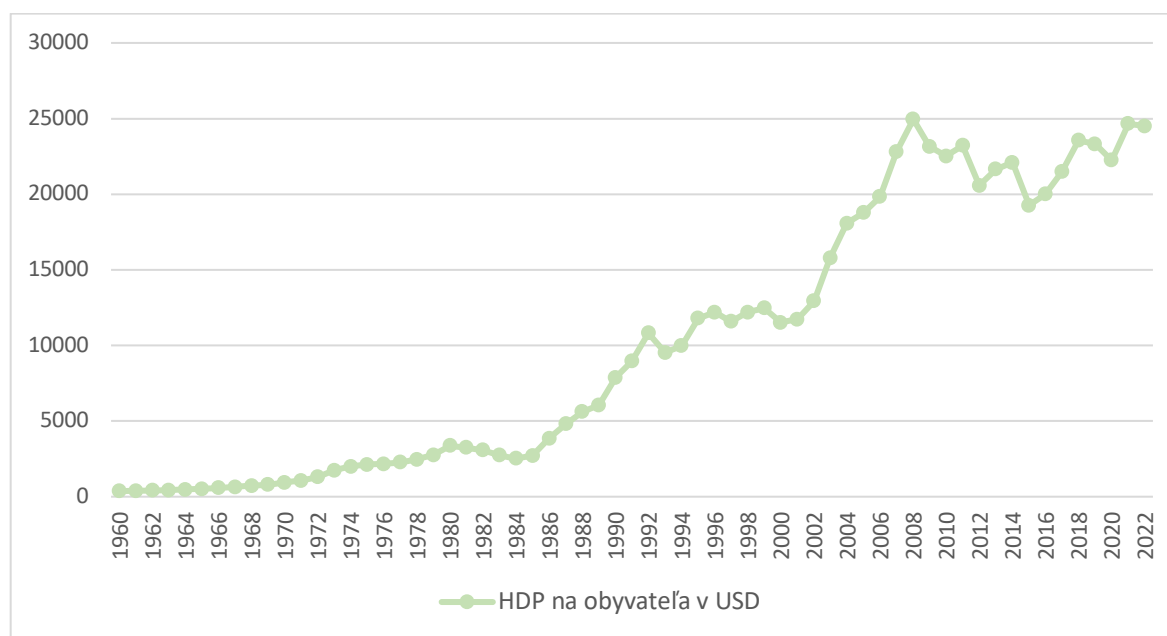
⁶⁴ TRNOVEC, Silvester. *Afrika : Neznámy kontinent*. 1. vyd. Bratislava : Hadart Publishing, 2021. s 107. ISBN 978-80-99941-54-8.

⁶⁵ Tamtiež, s. 108.

obchodovala s atlantickým svetom viac než 300 rokov, nezaznamenala akýkoľvek významnejší ekonomický rast. Napríklad dovoz látok v 18. storočí na územie Angoly, ktorá bola jedným z najviac zasiahnutých regiónov, výrazne poškodil domácu výrobu a menej konkurencieschopnejšími sa stali aj iné odvetvia. Atlantický obchod v západnej Afrike nevyvolal zmeny v štruktúre výroby, nezlepšil ani jej infraštruktúru. Na rozdiel od karibských plantážnych oblastí sa z tohto územia nevyvážali žiadne poľnohospodárske produkty.⁶⁶

Tieto aspekty poznačili dlhodobý ekonomický vývoj ako afrických tak aj európskych krajín. Zatiaľ čo hospodárstvo európskych krajín narastalo v dôsledku zvyšovania obchodu a rastu bohatstva, v afrických krajinách následkom úbytku pracovnej sily naopak upadalo. Pre demonštráciu tohto tvrdenia sme sa rozhodli porovnať vývoj hrubého domáceho produktu (HDP) na obyvateľa vo vybraných štátoch Európy a Afriky.

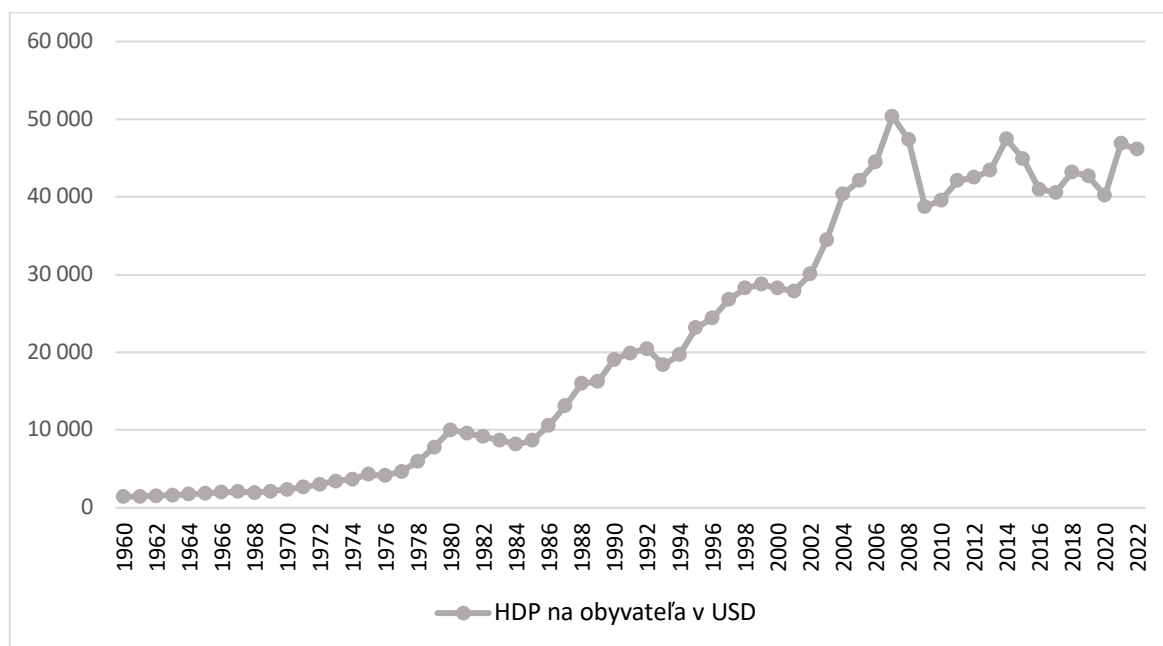
Graf č. 9: Portugalsko – HDP na obyvateľa v USD za obdobie 1960 – 2022

Zdroj: vlastné spracovanie podľa GDP per capita (current US\$) – Portugal. In *The World Bank* [online]. [cit. 18.04.2024] Dostupné na: <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.PCAP.CD?end=2022&locations=PT&start=1960&view=chart>

⁶⁶ ILIFFE, John. *Afrika a Afričané : Dějiny kontinentu*. 1. vyd. Praha : Nakladatelství Vyšehrad, 2001, s. 180-181. ISBN 80-7021-468-6.

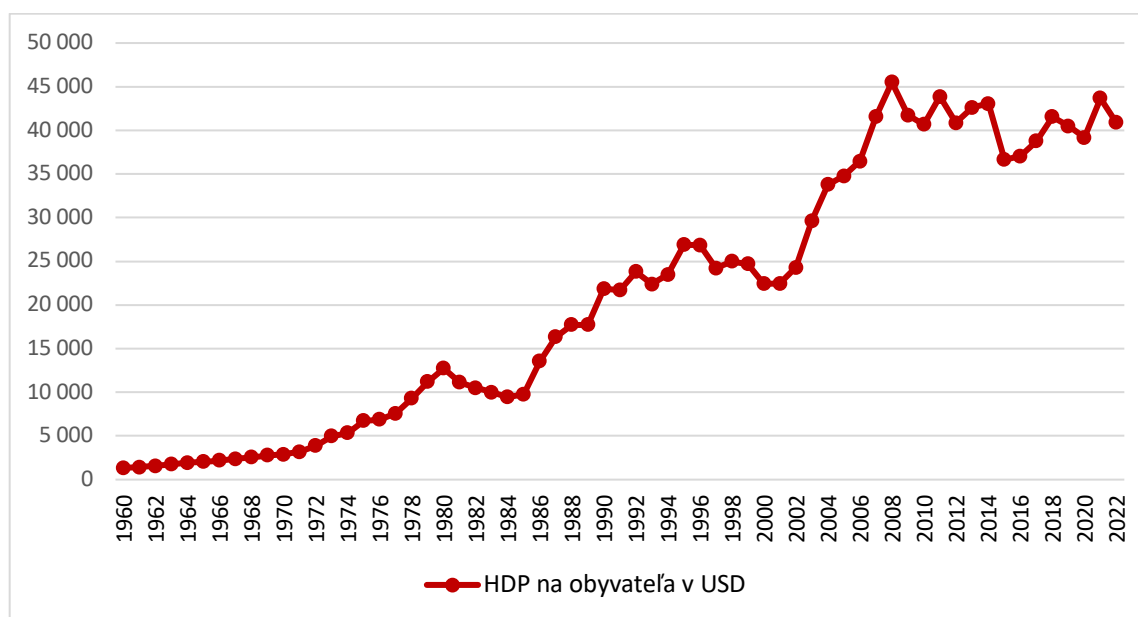
Graf č. 10: Veľká Británia – HDP na obyvateľa v USD za obdobie 1960 – 2022

Zdroj: vlastné spracovanie podľa GDP per capita (current US\$) – United Kingdom.. In *The World Bank* [online]. [cit. 18.04.2024] Dostupné na:

<https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.PCAP.CD?end=2022&locations=GB&start=1960&view=chart>

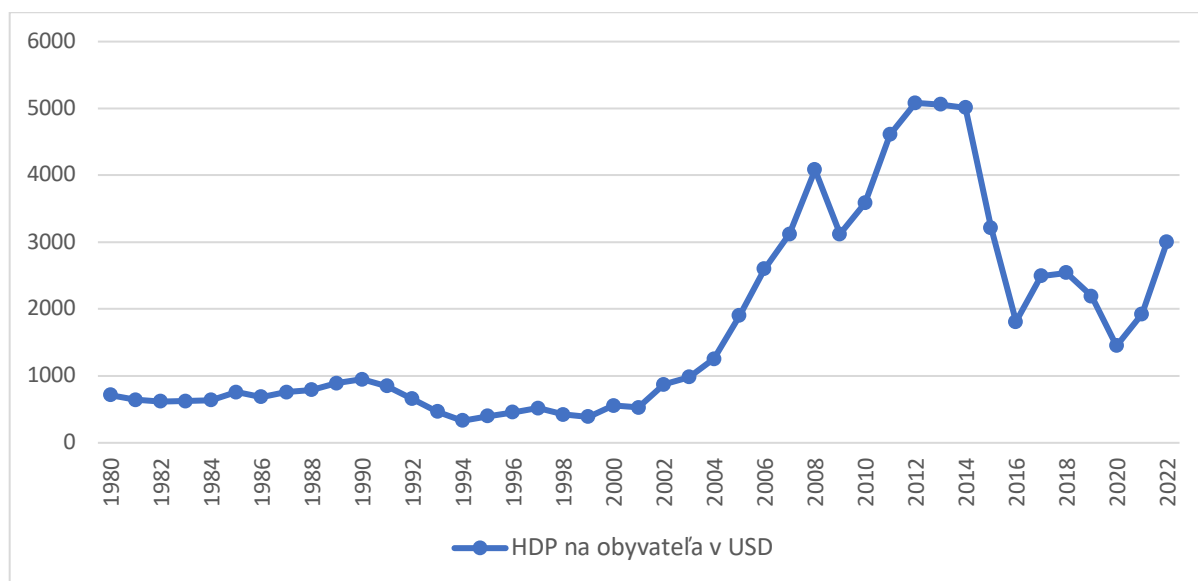
Graf č. 11: Francúzsko – HDP na obyvateľa v USD za obdobie 1960 – 2022

Zdroj: vlastné spracovanie podľa GDP per capita (current US\$) – France.. In *The World Bank* [online]. [cit. 18.04.2024] Dostupné na:

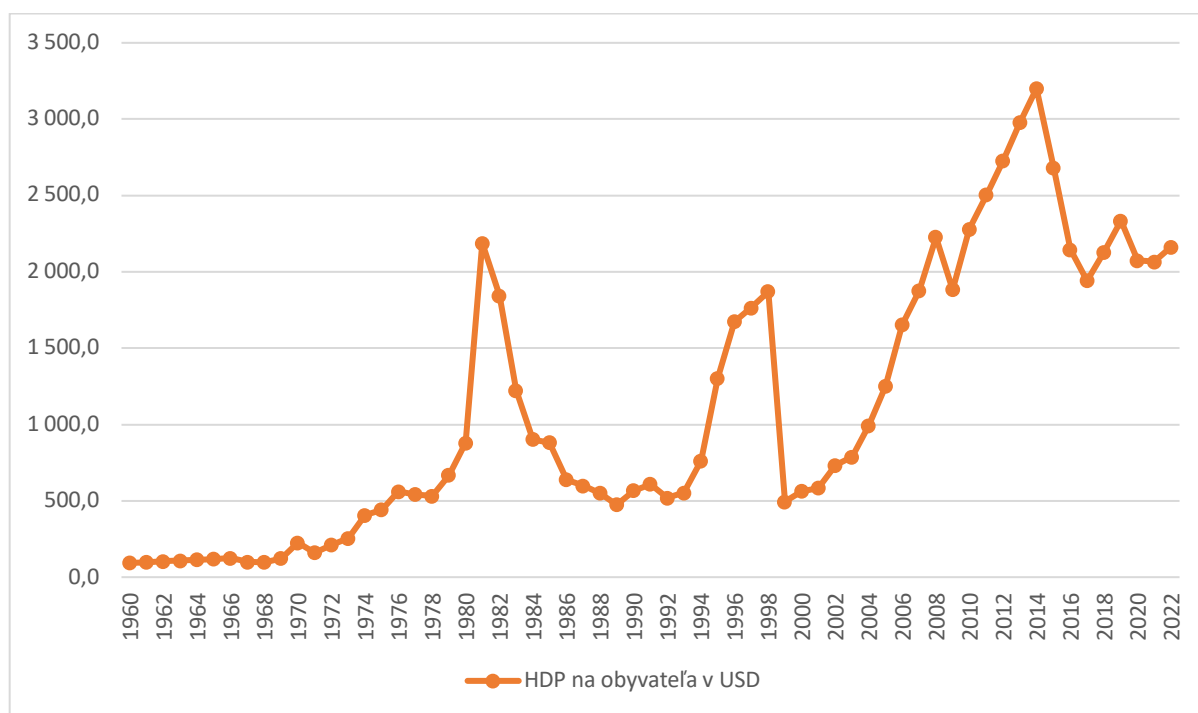
<https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.PCAP.CD?end=2022&locations=FR&start=1960&view=chart>

Graf č. 12: Angola – HDP na obyvateľa v USD za obdobie 1980 - 2022

Zdroj: vlastné spracovanie podľa GDP per capita (current US\$) – Angola. In *The World Bank* [online]. [cit. 18.04.2024]. Dostupné na: <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.PCAP.CD?end=2022&locations=AO&start=1980&view=chart>

Graf č. 13: Nigéria - HDP na obyvateľa v USD za obdobie 1960 – 2022

Zdroj: vlastné spracovanie podľa GDP per capita (current US\$) – Nigeria. In *The World Bank* [online]. [cit. 18.04.2024] Dostupné na: <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.PCAP.CD?end=2022&locations=NG&start=1960&view=chart>

Na základe priložených grafov vidíme, že všetky krajiny zaznamenávajú v posledných desaťročiach ekonomický rast. V bývalých koloniálnych mocnostiach, ktorými sú Portugalsko, Veľká Británia a Francúzsko však úrovne HDP na obyvateľa dosahujú oveľa vyššie hodnoty ako v afrických krajinách.

Graf č. 9 graficky znázorňuje vývoj tohto ukazovateľa v Portugalsku. Táto krajina od roku 1960 až do roku 1990 zaznamenávala pomalý rast HDP na obyvateľa. Prudký nárast tu bol zaznamenaný v dvoch časových úsekoch, a to od roku 1986 do roku 1992 a následne od roku 2001 do roku 2008, kedy krajina zaznamenala doposiaľ najvyššiu hodnotu vo výške 24 496 USD. Od tohto roku krajina zaznamenáva výrazné fluktuácie.

Podobný scenár platí pre Veľkú Britániu, jej vývoj HDP na obyvateľa znázorňuje graf č. 10. Od 60. do 80. rokov 20. storočia krajina zaznamenávala stabilný ekonomický rast, ktorý začal narastať väčšou rýchlosťou od roku 1984. Najvyššia hodnota ukazovateľa bola dosiahnutá v roku 2007 v hodnote 50 397,7 USD na obyvateľa. V porovnaní s ostatnými krajinami išlo o najvyššiu dosiahnutú hodnotu. K výraznému poklesu došlo až v rokoch 2008 a 2009 vplyvom globálnej finančnej krízy, ktorá bola vznikla na trhu s rizikovými hypotékami.⁶⁷

Vývoj HDP na obyvateľa vo Francúzsku zobrazuje graf č. 11, na ktorom môžeme pozorovať stabilný rast v 60. až 80. rokoch tak ako vo Veľkej Británii. Najvyššia hodnota bola dosiahnutá v roku 2008 vo výške 45 516 USD.

HDP na obyvateľa v Portugalsku, Francúzsku a aj vo Veľkej Británii výrazne ovplyvnili sankcie uvalené voči Ruskej federácii dôsledkom konfliktu na Ukrajine a anexie Krymu v roku 2014.⁶⁸ V roku 2021 všetky tri krajiny zaznamenali pokles spôsobený pandémiou COVID-19 a s ňou súvisiace karanténne opatrenia.⁶⁹

Graf č. 12 znázorňuje vývoj HDP v Angole, kde od roku 1980 do roku 2000 pohyboval na úrovniach od 500 do 950 USD na obyvateľa. Rýchle tempo rastu bolo zaznamenané od roku 2000 až do roku 2008 na úroveň 4081,7 USD a v roku 2009 došlo k jeho poklesu na hodnotu 3123,7 USD. Následne od roku 2010 do roku 2012 narástol na najvyššiu dosiahnutú úroveň

⁶⁷ Vysvetlenie finančnej krízy v roku 2008. In *Binance Academy* [online]. 31.12.2018 [cit. 18.04.2024]. Dostupné na: <https://academy.binance.com/sk/articles/the-2008-financial-crisis-explained>

⁶⁸ Economic impact on the EU of sanctions over Ukraine conflict. In *European Parliamentary Research Service* [online]. Október 2015 [cit. 18.04.2024]. Dostupné na: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2015/569020/EPRS_BRI\(2015\)569020_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2015/569020/EPRS_BRI(2015)569020_EN.pdf)

⁶⁹ D'APICE, Pasquale. Regional GDP: post-pandemic rebound [online]. Jún 2023 [cit. 18.04.2024]. Dostupné na: <https://cohesiondata.ec.europa.eu/stories/s/EU-Regional-GDP-Post-pandemic-rebound/2gic-tfdx/>

5083,8 USD. V roku 2016 došlo k výraznému poklesu na hodnotu 1809,7 USD, rovnako aj v roku 2020 na úroveň 1450,9 USD.

Vývoj HDP na obyvateľa Nigérie je zobrazený na grafe č. 13. Na tomto grafe pozorujeme prudké výkyvy ekonomického rastu. K prvému z nich došlo v roku 1981 kedy sa výška HDP vyšplhala na 2187,9 USD na obyvateľa. Nasledovalo prudké spomalenie rastu, v roku 1989 ukazovateľ klesol na 474,5 USD. Od roku 1993 až do roku 1998 dosiahla krajina ďalší výrazný nárast na hodnotu 1871,8 USD a následný pokles v roku 1999 späť na 494,1 USD. Od tohto roku krajina opäť dosahuje ekonomický rast a v roku 2014 dosiahla doposiaľ najvyššiu hodnotu HDP na úrovni 3201 USD na obyvateľa.

3.2.2 Demografické dôsledky

Dopad transatlantického obchodu na demografiu možno potenciálne považovať za jeden z najzávažnejších dopadov, pretože zmapovať ho je náročné z viacerých dôvodov. Presný počet vyvezených otrokov nie je známy, rovnako neexistuje spoľahlivý spôsob odhadnúť celkové straty na životoch pred samotným nalodením otrokov. Okrem toho sa nedá s určitou tvrdiť, koľko obyvateľov žilo v západnej Afrike na začiatku transatlantického obchodu, ani ako rýchlo by tento počet rástol v prípade, že by tento obchod neexistoval. Na základe odhadov historika Patricka Manninga, by bez existencie obchodu v roku 1850 žilo na spomínanom území približne 100 miliónov ľudí, zatiaľ čo v skutočnosti to bolo len 50 miliónov.⁷⁰

Mnohé výskumy sa zaoberali vplyvom transatlantického obchodu na výskyt polygamie, teda mnohoženstva na africký kontinent. Značná časť štúdií potvrdila, že jej prítomnosť sa v Afrike zvýšila, čo bolo spôsobené vyvážením veľkej časti mužskej populácie a následným skreslením pomeru pohlaví vo viacerých častiach kontinentu.

Ďalšie štúdie sa v nadväznosti na polygamiu zameriavajú zvýšením počtu prípadov infekcie HIV. V polygamných spoločnostiach mali viacero žien bohatí starší muži a veľký počet mladých mužov ostal bez manželiek, v následku čoho boli ochotní nadväzovať aj mimomanželské vzťahy. Predpokladá sa tak, že ženy v polygamných vzťahoch mali s vysokou

⁷⁰ ILIFFE, John. *Afrika a Afričané : Dějiny kontinentu*. 1. vyd. Praha : Nakladatelství Vyšehrad, 2001, s. 171-172. ISBN 80-7021-468-6.

pravdepodobnosťou viac sexuálnych partnerov ako iba svojho manžela, čo mohlo prispieť k zvýšeniu miery výskytu HIV v Afrike.

Predmetom skúmania sa stal aj vplyv obchodu s otrokmi a nerovnomerného rodového zloženia na podiel žien na trhu práce. Vzhľadom na nedostatok mužov sa ženy museli prispôbiť a prevziať na seba úlohy, ktoré predtým tradične vykonávali muži. Išlo najmä o prácu v poľnohospodárstve alebo v armáde, kde ženy museli prijímať vedúce a autoritatívne pozície. Z výskumov vyplýva, že v súčasnosti je v krajinách, ktoré boli obchodom zasiahnuté, vyšší podiel ženskej pracovnej sily.⁷¹

3.3 Diskusia

Hlavným cieľom bakalárskej práce bolo prostredníctvom vedeckých metód vyhodnotiť základné javy a vývoj obchodu s otrokmi v podmienkach kolonializmu so zameraním na transatlantický obchod s otrokmi. Na dosiahnutie tohto cieľa boli stanovené štyri parciálne ciele. Danú problematiku sme prostredníctvom analýzy rozčlenili do viacerých častí, čo nám umožnilo detailnejšie preskúmať vývoj obchodu s otrokmi v podmienkach kolonializmu.

V teoretickej časti práce sme analyzovali celkový vývoj kolonializmu, pričom sme sa zároveň zamerali na analýzu vývoja troch vybraných koloniálnych mocností, a to Portugalska, Veľkej Británie a Francúzska.

Najväčší rozmach kolonializmu bol zaznamenaný v rokoch 1500 až 1900, kedy európske krajiny kolonizovali väčšinu sveta. Napriek tomu, že Európa počas tohto obdobia profitovala, kolonializmus v priebehu storočí upadal v dôsledku ostatných krajín bojujúcich o nezávislosť v snahe oslobodiť sa.

V praktickej časti záverečnej práce sme sa venovali analýze vývoja transatlantického obchodu s otrokmi. Tento obchod sa vyvíjal postupne od 15. storočia až dosiahol svoj vrchol v priebehu 18. storočia, kedy krajiny začali prejavovať odpor voči obchodu s otrokmi, čo viedlo až k jeho úplnému zrušeniu. Celkovo bolo v rámci tohto obchodu z Afriky vyvezených približne 12,5 milióna zotročených ľudí.

⁷¹ NUNN, Nathan. Understanding the long-run effects of Africa's slave trade. In *The Centre for Economic Policy Research* [online]. 27.02.2017 [cit. 19.04.2024] Dostupné na: <https://cepr.org/voxeu/columns/understanding-long-run-effects-africas-slave-trades>

Ďalej v tejto časti analyzujeme demografické aspekty tohto obchodu. Na základe zistených údajov môžeme tvrdiť, že z hľadiska rodovej a vekovej štruktúry v transatlantickom obchode prevládali najmä mladí dospelí muži, ktorí boli schopní vykonávať náročnú prácu na plantážach na americkom kontinente. Najväčší podiel otrokov pochádzal z územia západnej a strednej Afriky. Miera úmrtnosti mala klesajúcu tendenciu. V 16. storočí dosahovala úroveň 30 % a do 18. storočia klesla na úroveň približne 15 %.

V rámci dopadov transatlantického obchodu s otrokmi sme sa sústredili na je ekonomické a demografické dôsledky. Pre analýzu ekonomických dopadov sme analyzovali HDP na obyvateľa vo vybraných európskych a afrických krajinách. Rast HDP na obyvateľa zaznamenáva rastúcu tendenciu na oboch stranách, avšak v afrických krajinách nedosahuje tak vysoké hodnoty ako v prípade tých európskych. Analýza demografických dopadov transatlantického obchodu poukazuje na zvýšenú mieru polygamie a výskytu infekcie HIV v afrických krajinách.

Záver

Témou záverečnej práce bolo obdobie kolonializmu a vývoj obchodu s otrokmi. Jej hlavným cieľom bolo na základe vedeckých metód vyhodnotiť vývoj obchodu s otrokmi v podmienkach kolonializmu so zameraním na transatlantický obchod s otrokmi. Môžeme skonštatovať, že cieľ práce sa nám podarilo naplniť vďaka dostupným zdrojom a relevantným údajom, keďže výsledkom práce je detailný rozbor rozličných aspektov súvisiacich so spomínaným obchodom.

V teoretickej časti sme charakterizovali kolonializmus a jeho typy, venovali sme sa analýze jeho vývoja v priebehu storočí a analýze vývoja troch z najväčších koloniálnych mocností, ktorými bola Veľká Británia, Portugalsko a Francúzsko. Všetky tri krajiny v období kolonializmu zaznamenávali ekonomický rast aj vďaka aktívnej účasti v trojuholníkovom obchode, ktorý im umožnil kúpu lacnej pracovnej sily z oblastí západnej Afriky a lacnejšiu produkciu priemyselných tovarov v amerických kolóniách. Okrem toho sme všeobecne charakterizovali vývoj otroctva a jeho prítomnosť v dnešnej spoločnosti. Napriek tomu, že tradičné otroctvo bolo v mnohých krajinách v priebehu 19. storočia zrušené a zakázané, dnes sme svedkami moderného otroctva, ktoré sa od neho svojimi formami výrazne odlišuje. V modernom otroctve v súčasnosti žije približne 46,9 miliónov ľudí.

V praktickej časti sme zhrnuli vývoj transatlantického obchodu s otrokmi. Prostredníctvom analýzy sme zaznamenali vývoj celkového počtu otrokov vyvezených z oblasti Afriky za obdobie od roku 1501 až do roku 1900. Najvyššie hodnoty boli zaznamenané v druhej polovici 18. storočia, kedy sa na americkom kontinente rapídne rozrástala plantážna produkcia cukrovej trstiny a bavlny. Celkový počet vyvezených otrokov v rámci transatlantického obchodu dosiahol hodnotu približne 12,5 milióna. Z hľadiska demografie v tomto obchode prevládali mladí dospelí muži, ich podiel predstavoval približne 60 %. Väčšina z nich pochádzala z regiónov západnej a strednej Afriky. V závere praktickej časti sme v krátkosti opísali ekonomické a demografické dôsledky transatlantického obchodu.

Hlavným prínosom záverečnej práce je vypracovanie súhrnného prehľadu o historickom vývoji kolonializmu a transatlantického obchodu s otrokmi vrátane jeho dopadov na súčasnú spoločnosť.

Zoznam použitej literatúry

Knižné zdroje:

BALÁŽ, Peter – VERČEK, Peter. *Globalizácia a nová ekonomika*. 1. vyd. Bratislava : Sprint vŕfa, 2002. 175 s. ISBN 80-89085-06-7.

BULLIET, Richard et al. *The Earth and Its Peoples, Brief Edition, Complete*. 5. vyd. Cengage Learning, 2011. 864 s. ISBN 9781133171102.

DREYKORNOVÁ, Monika et al. *Ilustrované dejiny sveta : Zlatý vek Európy 1648 – 1773*. 1. vyd. Bratislava : Reader's Digest Výber, 2011. 192 s. ISBN 978-80-8097-090-1.

ILIFFE, John. *Afrika a Afričané : Dějiny kontinentu*. 1. vyd. Praha : Nakladatelství Vyšehrad, 2001, 376 s. ISBN 80-7021-468-6.

IVANOVÁ-ŠALINGOVÁ, Mária – MANÍKOVÁ, Zuzana. *Slovník cudzích slov*. 2. vyd. Bratislava : Slovenské pedagogické nakladateľstvo, 1983. 944 s.

KŘÍŽOVÁ, Markéta. *Otroctví v Novém světě od 15. do 19. století*. Praha : Nakladatelství Lidové noviny, 2013. 350 s. ISBN : 978-80-7422-236-8.

LIETAVCOVÁ, Ivana. *Moderné otroctvo vo svetovej ekonomike : diplomová práca*. Školiteľ: Oldřich Krpec. Brno, 2016, 103 s.

PERNICKÝ, Jakub. Niektoré aspekty obchodu s otrokmi z Afriky (v období od 15. do 19. storočia). In *Ekonomické, politické a právne otázky medzinárodných vzťahov 2022 : zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie konanej 3. a 4. júna 2022*. Bratislava : Vydavateľstvo EKONÓM, 2022, s. 276-281. ISBN 978-80-225-4958-5

PHILLIPS, William Daniel. *Slavery from Roman Times to the Early Transatlantic Trade*. 1. vyd. University of Minnesota Pr, 1985. 286 s. ISBN 978-0816613250.

STOLÁRIK, Juraj. Proces dekolonizácie francúzskych kolónii v Afrike : bakalárska práca. Školiteľ: Natália Zagoršeková. Bratislava, 2020. 61 s.

TRNOVEC, Silvester. *Afrika : Neznámy kontinent*. 1. vyd. Bratislava : Hadart Publishing, 2021. 430 s. ISBN 978-80-99941-54-8.

VRTÍKOVÁ, Karin. Otroctvo ako predchodca obchodovania s ľuďmi. In *Právne rozpravy on-screen II. : Zborník z online vedeckej konferencie konanej dňa 13. 11. 2020 na Právnickej fakulte Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici*. Banská Bystrica : Belianum Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici, 2021. s. 113 – 128. ISBN 978-80-557-1864-4.

Elektronické zdroje:

BLAKEMORE, Erin. What is colonialism? In *National Geographic* [online]. 06. 10. 2023 [cit. 14.10.2023]. Dostupné na:

<https://www.nationalgeographic.com/culture/article/colonialism>

British Empire. In *Encyclopedia Britannica* [online]. 05.12.2023 [cit. 08.12.2023]. Dostupné na: <https://www.britannica.com/place/British-Empire>

CARTWRIGHT, Mark. Portuguese Empire. In *World History Encyclopedia* [online]. 19.07.2021 [cit. 02.11.2023]. Dostupné na: https://www.worldhistory.org/Portuguese_Empire/#citation_info

D'APICE, Pasquale. Regional GDP: post-pandemic rebound [online]. Jún 2023 [cit. 18.04.2024]. Dostupné na: <https://cohesiondata.ec.europa.eu/stories/s/EU-Regional-GDP-Post-pandemic-rebound/2gic-tfdx/>

Encyclopedia of India : French East India Company. In *Encyclopedia.com* [online]. 21.05.2018 [cit. 09.12.2023]. Dostupné na: <https://www.encyclopedia.com/history/modern-europe/french-history/french-east-india-company>

Economic impact on the EU of sanctions over Ukraine conflict. In *European Parliamentary Research Service* [online]. Október 2015 [cit. 18.04.2024]. Dostupné na: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2015/569020/EPRS_BRI\(2015\)569020_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2015/569020/EPRS_BRI(2015)569020_EN.pdf)

GDP per capita (current US\$) – Angola. In *The World Bank* [online]. [cit. 18.04.2024]. Dostupné na: <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.PCAP.CD?end=2022&locations=AO&start=1980&view=chart>

GDP per capita (current US\$) – France.. In *The World Bank* [online]. [cit. 18.04.2024] Dostupné na: <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.PCAP.CD?end=2022&locations=FR&start=1960&view=chart>

GDP per capita (current US\$) – Nigeria. In *The World Bank* [online]. [cit. 18.04.2024] Dostupné na: <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.PCAP.CD?end=2022&locations=NG&start=1960&view=chart>

GDP per capita (current US\$) – Portugal. In *The World Bank* [online]. [cit. 18.04.2024] Dostupné na: <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.PCAP.CD?end=2022&locations=PT&start=1960&view=chart>

GDP per capita (current US\$) – United Kingdom.. In *The World Bank* [online]. [cit. 18.04.2024] Dostupné na:

<https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.PCAP.CD?end=2022&locations=GB&start=1960&view=chart>

GEGGUS, David. Sex Ratio, Age and Ethnicity in the Atlantic Slave Trade: Data from French Shipping and Plantation Records. In *The Journal of African History* [online]. 1989, roč. 30, č. 1, s. 23-44 [cit. 11.04.2024]. Dostupné na: https://www.jstor.org/stable/182693?read-now=1&seq=1#page_scan_tab_contents

GLOBAL ISSUES : Decolonization. In *United Nations* [online]. [cit. 03.11.2023] Dostupné na: <https://www.un.org/en/global-issues/decolonization>

Global Slavery Index. In *Walk Free* [online]. [cit. 18.01.2024]. Dostupné na: <https://www.walkfree.org/global-slavery-index/#the-scale>

HARVEY, Donald J. French Colonization. In *Discover France* [online]. [cit. 08.12.2023]. Dostupné na: <https://www.discoverfrance.net/Colonies/index.shtml#>

HELLIE, Richard. Slavery. In *Encyclopedia Britannica*. [online]. 26.07.1996 [cit. 19.11.2023]. Dostupné na: <https://www.britannica.com/topic/slavery-sociology>

KANE, Paul – GROARKE, Molly. British Empire Facts. In *National Geographic Kids* [online]. [cit. 05.12.2023]. Dostupné na: <https://www.natgeokids.com/nz/discover/history/general-history/british-empire-facts/>

KOHN, Margaret - REDDY, Kavita. Colonialism. In *Stanford Encyclopedia of Philosophy* [online]. 09.05.2006 [cit. 11.10.2023]. Dostupné na: <https://plato.stanford.edu/entries/colonialism/>

Kolonializmus. In *Encyclopaedia Beliana* [online]. Bratislava : Encyklopedický ústav SAV, 2016. [cit. 11.10.2023]. Dostupné na: <https://beliana.sav.sk/heslo/kolonializmus>

LONGLEY, Robert. What Is Colonialism? Definition and Examples. [online]. 16.02.2021 [cit. 14.10.2023]. Dostupné na: <https://www.thoughtco.com/colonialism-definition-and-examples-5112779>

LOVEJOY, Paul. The children of slavery – the transatlantic phase. In *Slavery & Abolition : A Journal of Slave and Post-Slave Studies* [online]. 2006, roč. 27, č. 2, s. 197-217. Dostupné na: <https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/01440390600765524>

MAGDOFF, Harry – WEBSTER, Richard A. – NOWELL, Charles E. Western colonialism. In *Encyclopedia Britannica*. [online]. 20.07.1998. [02.11.2023]. Dostupné na: <https://www.britannica.com/topic/Western-colonialism>

Middle Passage. In *Encyclopedia Britannica* [online]. 29.03.2024 [cit. 07.04.2024]. Dostupné na: <https://www.britannica.com/topic/Middle-Passage-slave-trade>

MINTZ, Steven. Historical Context: Facts about the Slave Trade and Slavery. In *Gilder Lehrman Institute of American History* [online]. [cit. 03.11.2023]. Dostupné na: <https://www.gilderlehrman.org/history-resources/teacher-resources/historical-context-facts-about-slave-trade-and-slavery>

Non-Self-Governing Territories. In *United Nations* [online]. 04.08.2023, [cit. 05.11.2023]. Dostupné na: <https://www.un.org/dppa/decolonization/nsgt>

NUNN, Nathan. Understanding the long-run effects of Africa's slave trade. In *The Centre for Economic Policy Research* [online]. 27.02.2017 [cit. 19.04.2024] Dostupné na: <https://cepr.org/voxeu/columns/understanding-long-run-effects-africas-slave-trades>

O'NEILL, Aaron. Annual share of slaves who died during the Middle Passage 1501-1866. In *Statista* [online]. 02.02.2024 [cit. 12.04.2024]. Dostupné na: <https://www.statista.com/statistics/1143458/annual-share-slaves-deaths-during-middle-passage/>

OSN VO VŠEOBECNOSTI. In *Organizácia Spojených národov* [online]. [cit 03.11.2023]
Dostupné na: <https://unis.unvienna.org/unis/sk/topics/the-un-in-general.html>

Prelude to the Global Era : What is Colonialism and How Did it Arise? In *World101* [online].
14.02.2023 [cit. 03.11.2023]. Dostupné na: <https://world101.cfr.org/contemporary-history/prelude-global-era/what-colonialism-and-how-did-it-arise>

Prevalence & Number. In *Walk Free* [online]. [cit. 18.01.2024]. Dostupné na:
<https://www.walkfree.org/global-slavery-index/map/#mode=DATA:dimension=p:filter=all:prevalence-unit=absolute:view-mode=treemap:show-regions=true>

RICHARD, Katherine Schulz. The Portuguese Empire. In *ThoughtCo.* [online]. 05.04.2023
[cit. 08.11.2023]. Dostupné na: <https://www.thoughtco.com/the-portuguese-empire-1435004>

ŠAMKO, Peter. Chammurapiho zákonník. In *Právne listy* [online]. 11.05.2014 [cit. 12.01.2024]
Dostupné na: <https://www.pravnelisty.sk/clanky/a291-chammurapiho-zakonnik>

The history of slavery. In *Restavek Freedom* [online]. [cit. 12.01.2024]. Dostupné na:
<https://restavekfreedom.org/2018/09/11/the-history-of-slavery/>

The Transatlantic Slave Trade. In *Equal Justice Initiative* [online]. [cit. 19.04.2024]. Dostupné
na: <https://eji.org/report/transatlantic-slave-trade/origins/#the-european-influence-on-africa>

The Triangular Trade : The Economics of Slavery and the New World. In *American Battlefield Trust* [online]. 21.02.2019 [cit. 07.04.2024]. Dostupné na:
<https://www.battlefields.org/learn/articles/triangular-trade>

Tran-Atlantic Slave Trade – Estimates. In *Slave Voyages* [online]. [cit. 10.04.2024]. Dostupné
na: <https://www.slavevoyages.org/assessment/estimates>

Treaty of Torsedillas. In *UNESCO* [online]. 2006 [cit. 08.11.2023] Dostupné na: <https://en.unesco.org/memoryoftheworld/registry/613>

Triangular trade. In *Encyclopedia Britannica* [online]. 04.04.2024 [cit. 07.04.2024] Dostupné na: <https://www.britannica.com/topic/triangular-trade>

TRNOVEC, Silvester. Ríša kráľa Slnko. In *Historická revue* [online]. 12.07.2016 [cit. 09.12.2023]. Dostupné na: <https://historickarevue.sme.sk/c/22528421/risa-krala-slnko.html>

VANN, Richard T. Society of Friends. In *Encyclopedia Britannica*. [online]. 26.07.1999 [cit. 15.01.2024]. Dostupné na: <https://www.britannica.com/topic/Society-of-Friends>

VASCONCELLOS, Collen. Children in the Slave Trade. In *Children and Youth in History* [online]. 10.08.2021 [cit. 12.04.2024]. Dostupné na: <https://chnm.gmu.edu/cyh/teaching-modules/141.html>

Vysvetlenie finančnej krízy v roku 2008. In *Binance Academy* [online]. 31.12.2018 [cit. 18.04.2024]. Dostupné na: <https://academy.binance.com/sk/articles/the-2008-financial-crisis-explained>

Western Colonialism Summary. In *Encyclopedia Britannica* [online]. 26.09.2023 [cit. 14.10.2023]. Dostupné na: <https://www.britannica.com/summary/Western-colonialism>

What is modern slavery? In *Anti-Slavery International* [online]. [cit. 16.01.2024]. Dostupné na: <https://www.antislavery.org/slavery-today/modern-slavery/>

Who we are. In *Anti-Slavery International* [online]. [cit. 16.01.2024]. Dostupné na: <https://www.antislavery.org/about-us/>

